



Preliminära ramar för utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 14 Arbetsliv åren 2002–2004

Till finansutskottet

Finansutskottet har genom beslut den 19 april 2001 berett arbetsmarknadsutskottet tillfälle att yttra sig över 2001 års ekonomiska vårproposition (prop. 2000/01:100) i de delar som rör den ekonomiska politiken och utgiftstaket m.m. samt över de motioner som kan komma att väckas med anledning av propositionen i de delar som avser arbetsmarknadsutskottets beredningsområde. Finansutskottet har samma dag berett arbetsmarknadsutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2000/01:101 Årsredovisning för staten 2000 och de motioner som kan komma att väckas med anledning av skrivelsen.

Utskottet yttrar sig i det följande över propositionens avsnitt 1 Finansplan, avsnitt 4 Budgetpolitiska mål och statsbudgeten, avsnitt 6 Utgifter såvitt avser utgiftsområdena 13 och 14 samt bilaga 1 Svensk ekonomi. Utskottet uttalar sig också över skrivelsen om Årsredovisningen för staten.

Utskottet yttrar sig över följande motioner.

2000/01:Fi17 av Bo Lundgren m.fl. (m) yrkandena 1, 5, 7, 10 och 15, alla delvis,

2000/01:Fi18 av Alf Svensson m.fl. (kd) yrkandena 1, 2 och 7, alla delvis,

2000/01:Fi19 av Agne Hansson m.fl. (c) yrkandena, 1, 4, 7, 9 och 10, alla delvis,

2000/01:Fi20 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkandena 1, 8, 9, 11, 13, 19 och 21, alla delvis, samt

2000/01:Fi34 Siv Holma m.fl. (v) yrkande 2.

1 Inledning

Regeringen föreslår i propositionen att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer som regeringen förordar för den ekonomiska politiken (prop. yrk. 1), fastställer utgiftstaket för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten för år 2004 till 877 miljarder kronor (prop. yrk. 3) samt godkänner den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för åren 2002–2004 som riktlinje för regeringens budgetarbete (prop. yrk. 4).

Yttrandet är disponerat på följande sätt. I avsnitt 2 yttrar sig utskottet över de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken och om propositionens bilaga 1 Svensk ekonomi. Utgiftstaket för staten och den preliminära fördelningen på utgiftsområden behandlas i avsnitt 3. I avsnitt 4 behandlas Årsredovisningen för staten.

2 Allmänna frågor

Propositionen

Den ekonomiska vårpropositionen bygger på en överenskommelse mellan den socialdemokratiska regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna, vilka står bakom riktlinjerna för den ekonomiska politiken, budgetpolitiken, utgiftstaken och tilläggsbudgeten för 2001. Samarbetet berör fem områden – ekonomi, sysselsättning, rättvisa, jämställdhet och miljö. Genom detta samarbete finns det en politisk majoritet för en ekonomisk politik som är inriktad på full sysselsättning, ett offentligt överskott om 2 % av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel och prisstabilitet. Politiken syftar vidare till jämlikhet, jämställdhet och ekologisk hållbarhet.

Den ekonomiska politikens inriktning mot full sysselsättning motverkar orättvisor och klyftor i samhället. Långtidsarbetslöshet skapar marginalisering och maktlöshet. Ett högt ohälsotal innebär ett oacceptabelt utanförskap. När stora grupper står utanför arbetsmarknaden under långa perioder minskar jämlikheten.

Det tidigare målet om högst 4 % öppen arbetslöshet uppnåddes under år 2000. Det är positivt men inte tillräckligt. Det långsiktiga målet för den ekonomiska politiken är som nämnts full sysselsättning. Regering och riksdag har också satt upp som ett delmål att andelen reguljärt sysselsatta bland personer mellan 20 år och 64 år skall uppgå till 80 % år 2004 (*sysselsättningsmålet*). Målet ligger inom räckhåll men kräver att den ekonomiska politiken med all kraft riktas in mot full sysselsättning. Sverige står inför stora demografiska förändringar. Att sysselsättningsmålet nås är av central betydelse för att mildra konsekvenserna av den förändrade åldersstrukturen.

En väl fungerande *lönebildning* är av avgörande betydelse för en fortsatt sysselsättningsutveckling. De institutionella ramarna för lönebildningen har förändrats på ett gynnsamt sätt under de senaste åren. Ett nytt medlingsinstitut har inrättats. Förändringar har genomförts i det legala ramverk inom vilket

förhandlingarna bedrivs. Förutsättningarna för en väl fungerande lönebildning har även förbättrats genom de insatser som regeringen gjort inom arbetsmarknads- och utbildningspolitikens område.

Det skall vara lätt att *starta och driva företag*. Det förenklingsarbete som pågår drivs vidare med kraft. Regeringen planerar insatser för att främja kvinnligt företagande och invandrades företagande. Ytterligare resurser skall också avsättas för lokala kooperativa utvecklingscentrum.

Enligt regeringen finns det behov av ambitionshöjningar inom *infrastrukturområdet*. Regeringen kommer i höst att presentera en proposition om hur transportinfrastrukturen skall utvecklas inom de kommande tio åren. Regeringen avser att föreslå ett utökat finansiellt utrymme för järnvägsinvesteringar bl.a. för att ge godstrafiken bättre förutsättningar.

Hela Sveriges resurser i form av arbetskraft och kapital skall tas till vara på ett sätt som främjar den sammanlagda tillväxten. Den ojämna utvecklingen i vissa avseenden mellan olika delar av Sverige riskerar att skapa ökade klyftor mellan människor och regioner. En av regeringen tillsatt parlamentarisk kommitté, med uppgift att lämna förslag om den framtida inriktningen och utformningen av den svenska *regionalpolitiken*, lämnade under hösten 2000 sitt slutbetänkande. Regeringen avser att lägga fram en proposition för riksdagen under hösten 2001.

Framtidens arbetsmarknad kommer att ställa allt större krav på livslångt lärande. Regeringen bereder för närvarande ett förslag om *individuellt kompetenssparande*.

Det är enligt regeringen angeläget att korta *arbetstiderna* och att öka individernas inflytande över arbetstidens förläggning. Frågan är föremål för en parlamentarisk utredning.

Regeringen har för ett år sedan presenterat ett offensivt *åtgärds paket för ökad tillväxt och rättvisa*. Det innehöll en rad åtgärder för ökad sysselsättning och ökat arbetskraftsutbud. En maxtaxa införs inom förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen. Arbetslöshetsförsäkringen har reformerats i syfte att stärka dess roll som omställningsförsäkring. Marginalskatterna för låg- och medelinkomsttagare har sänkts genom kompensation för hälften av egenavgifterna, andelen personer som betalar statlig skatt har minskat och ett program för att öka invandrades sysselsättningsgrad skall genomföras under perioden 2001–2003.

Åtgärder som höjer kompetensen och ger alla goda motiv till arbete är en viktig väg för att motverka att människor stängs ute. Det måste också ske en mobilisering av *grupper som i dag har låg sysselsättningsgrad*. Det gäller bl.a. långtidssjukskrivna, förtidspensionerade och personer med utländsk bakgrund. Det handlar också om att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden, öka kvinnors arbetskraftsdeltagande och motverka ofrivillig deltidsarbetslöshet. Målet är att halvera antalet socialbidragsberoende mellan åren 1999 och 2004.

Regeringen aviserar bl.a. följande förslag i syfte att öka sysselsättningen och tillväxten i alla delar av landet.

- En *aktiv rehabilitering* skall bidra till att långtidssjukskrivna får en väg tillbaka till arbetslivet.
- Informationsinsatser skall genomföras om möjligheterna till *vilande pension* för förtidspensionärer som vill pröva sina möjligheter att arbeta.
- Alla förtidspensionärer skall kunna utnyttja resterande arbetsförmåga fullt ut. Marginaleffekterna av förtidspensionärernas arbetsinkomster bör reduceras. En *aktiv uppföljning och efterkontroll av beviljade förtidspensioner* bör göras.
- Nya regler i syfte att stoppa risken för rundgång mellan *aktivitetsgarantin* och öppen arbetslöshet föreslås träda i kraft vid årsskiftet 2001/2002.
- Övergången från *lönebidrag* till osubventionerad anställning bör öka i syfte att frigöra utrymme för fler arbetshandikappade att få fotfäste på arbetsmarknaden.
- En förändrad organisation för *Arbetsmarknadsverket* (AMV) och en *ny myndighet för tillsyn och kontroll av arbetslöshetsförsäkringen* skall införas.
- *Högskoleverket* skall få i uppdrag att analysera hur högskolesektorns utbildningsutbud i ökad utsträckning kan fås att svara mot arbetsmarknadens behov, i syfte att motverka flaskhalsar på arbetsmarknaden.
- De 700 miljoner kronor som AMV de senaste åren fått använda för tillfälliga *personalförstärkningar vid arbetsförmedlingarna* permanentas fr.o.m. år 2002. Under år 2002 skall 165 miljoner kronor av dessa medel användas för att stärka ställningen på arbetsmarknaden för personer med utländsk bakgrund.
- En försöksverksamhet inleds med *lokala diskrimineringsombud*. Det *antirasistiska arbetet* förstärks med 10 miljoner kronor per år fr.o.m. 2002.
- 100 miljoner kronor per år avsätts under perioden 2002–2004 för insatser för att minska *deltidsarbetslösheten*.

Social- och arbetslöshetsförsäkringarna ger trygghet mot inkomstbortfall vid sjukdom, arbetsskada etc. Försäkringens koppling till förvärvsarbete skapar drivkrafter till arbete och främjar ett högt arbetskraftsdeltagande. Regeringen avser att höja den högsta dagpenningen i a-kassan med 100 kr de första ett-hundra dagarna, liksom den lägsta ersättningen från 240 kr till 270 kr. Nästa år skall ersättningen i a-kassan höjas ytterligare, under förutsättning att det statsfinansiella läget så tillåter.

Regeringen avser att tillsammans med arbetsmarknadens parter finna vägar som underlättar både förebyggandet av *skador och sjukdomar i arbetet* och rehabiliteringen av de *långtidssjuka*. Dessutom bör vikten av arbetsgivaransvar lyftas fram i syfte att minska antalet sjukskrivna och därigenom minska kostnaderna. Särskilda insatser krävs för att öka möjligheterna för de långtidssjuka att återgå till arbete. 100 miljoner kronor avsätts för att motverka långtidssjukskrivningar.

De *invandrare* som kommer till Sverige måste ha möjlighet att bli fullt delaktiga i samhället. Inom bl.a. utbildnings- och arbetsmarknadsområdet pågår nu en rad olika insatser för att öka invandrarnas möjligheter att delta i arbetslivet, t.ex. förbättrad introduktion och svenskundervisning, kompletteringsutbildning, validering av utländsk kompetens m.m.

Motioner

Moderaterna ger sin syn på inriktningen av den ekonomiska politiken i motion Fi17 (yrkandena 1, 7, 10 och 15 alla delvis) enligt följande.

Den enskilda människan får allt större möjligheter i sin egenskap av individ. Det är denna utveckling som allra mest präglar den nya tid som nu växer fram och därmed också politikens utmaningar. Det är *den enskilde individens kompetens, engagemang och kunnande* som i allt högre grad avgör välfärdens utveckling.

Sverige skall vara ett *ledande företagssamhälle*. Välfärden skall utvecklas genom att minska människors behov av bidrag. Lägre skatt minskar medborgarnas behov av bidrag och stärker förutsättningarna för tillväxt. Kvinnor och män skall kunna förena arbetsliv och familj. Det skall vara lätt att arbeta och samtidigt ha barn och det skall vara möjligt att arbeta mer under de delar av livet då det passar bäst. Den demografiska utmaningen skall mötas genom en politik för tillväxt och ett växande utbud av arbete.

Målet med politiken är att öka Sveriges långsiktiga tillväxtpotential. Arbetslösheten skall pressas ned och sysselsättningen öka, utan växande efterfrågetryck och inflation.

Den svenska arbetsmarknaden präglas av stelhet och brist på öppenhet som försvårar både kampen mot arbetslösheten och möjligheterna till en långsiktig uthållig tillväxt. *Den ekonomiska politiken* skall vara utbudsinriktad och syfta till att underlätta för ökade investeringar och ökat företagande. *Skattepolitiken* skall uppmuntra till arbete och motverka både fattigdomsfällor och tröskeleffekter för dem som vill in på arbetsmarknaden. Det skall *löna sig med utbildning*. Politiken skall bidra till att fler vill arbeta en längre del av sitt liv och mer under de delar av livet då det passar bäst.

Det skall vara *lätt att starta och driva företag*. Arbetsmarknadens regler skall uppmuntra företagare att bli arbetsgivare till fler anställda. Småföretagande skall ha skattevillkor och ett regelverk som stimulerar till tillväxt och fortsatt företagande. Tjänstesektorn för *hushållstjänster* kan genom nya regler bidra med nytt företagande. *Förenklingar* för företagande bör göras enligt den s.k. Simplexgruppens förslag. *Företagsbeskattningen* måste utformas så att företagande och investeringar i Sverige stimuleras och det svenska företagsklimatet kan hävda sig i ett internationellt perspektiv. *Moderaterna* framför i motionen förslag till en rad förändringar på skatteområdet för att uppnå detta mål, bl.a. vad gäller inkomstskatt, förmögenhetsskatt, skatt på aktieutdelningar och optioner. *Ökad konkurrens och mångfald* skall säkras. Fritt företagande och *etableringsfrihet* bör genomföras inom sjukvården, utbildningen och omsorgsverksamheterna.

Arbetsmarknaden bör reformeras med sikte på att skapa en större *flexibilitet och en större mångfald av åtgärder* för att ge fler arbetslösa arbete. *Arbetsrätten* bör göras mer individuell för att leva upp till en ny tids arbetsmarknad och göra det lätt att anställa. Både socialförsäkringar och arbetslöshetsförsäkringen skall vara utformade för att underlätta för människor att arbeta när de vill. Arbetslöshetsförsäkringen skall vara allmän och obligatorisk och så utformad att den stimulerar och underlättar jobbsökande. *Privata arbetsförmedlingar och rekryteringsföretag* spelar en allt större roll i detta arbete. *Utbildningen för vuxna* bör i större utsträckning återspegla den enskildes villkor och önskemål. Den kvalificerade yrkesutbildningen skall stå i fokus.

I motion Fi18 (yrk. 1 och 2, båda delvis) anför *Kristdemokraterna* följande om den allmänna inriktningen av politiken.

Lönebildningen fungerar dåligt, liksom arbetsmarknadens funktionssätt, anser Kristdemokraterna, som pekar ut fyra s.k. tillväxtfällor på den svenska arbetsmarknaden i sin motion. Den första tillväxtfällan är den i internationell jämförelse låga andelen anställda inom den privata sektorn. Den andra tillväxtfällan är den låga rörligheten på arbetsmarknaden som resulterar i flaskhalseffekter. Den tredje tillväxtfällan är det faktum att utbildning lönar sig dåligt i Sverige. Den fjärde tillväxtfällan, slutligen, är de höga anställningströsklarna, både för företag och individer.

Enligt Kristdemokraterna krävs det ett brett program för att bryta den höga totala arbetslösheten genom ökad sysselsättning. I ett sådant program ingår bl.a. strukturella förändringar av *skatterna* och ett sänkt skattetryck, *förenklingar i regelverken för företagen*, en modernisering av *arbetsrätten*, ett effektivare rättsväsende samt en sundare konkurrenssituation genom krafttag mot skattefusk och ekonomisk brottslighet. En reformering av dagens *socialförsäkringssystem* skall ge rätt incitament till arbete, samtidigt som en rimlig ekonomisk trygghet finns i oförutsedda eller opåverkbara situationer.

Ett gynnsamt klimat för *små- och nyföretagande* är av största vikt i kampen mot den höga arbetslösheten. Bättre förutsättningar bör skapas så att kreativitet kan frigöras, så att människor vågar förverkliga sina affärsidéer, vågar ta språnget att starta eget, ta risker, utvidga och nyanställa.

Lönebildningen bör främja utbildning, ansvarstagande och rörlighet på arbetsmarknaden. Staten skall inte avgöra vilka löneavtal som får träffas. Staten bör dock skapa spelregler som underlättar lönebildningen, ger ramar för ett gott förhandlingsklimat och skapar sådana incitament att t. ex. risken för ökad arbetslöshet tas med som en kostnad när avtal tecknas, liksom vinsten med en lägre arbetslöshet.

Den moderna arbetsmarknaden präglas av ett större behov av *flexibilitet och ett allt större kunskapsbehov*. De nuvarande *arbetsmarknadspolitiska åtgärderna* måste ses över och en bättre balans mellan tillgången på utbildad arbetskraft och arbetsmarknadens behov måste till. Det krävs ökade satsningar på *kvalificerad yrkesutbildning och individuella handlingsplaner* som utgår

från vilka förutsättningar den enskilde besitter. Ett nära *samarbete mellan näringslivet och arbetsförmedlingarna* behövs runt om i landet för att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna skall få den genomslagskraft som efterfrågas bland företagen. *Bemanningsföretagen* är en resurs som måste utnyttjas fullt ut. En *lärlingsutbildning* bör införas både inom gymnasieskolans ram och som arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Den nuvarande KY-utbildningen bör utvecklas till en yrkesteknisk högskola.

Kristdemokraterna föreslår följande för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt och uppnå en bättre balans i lönebildningsprocessen.

- De ekonomisk-politiska ramarna för lönebildningen skall vara stabila och främja ett ansvarsfullt beteende hos parterna på arbetsmarknaden, de enskilda företagen och de anställda. Statlig inkomspolitik avvisas. Det *medlingsinstitut* som inrättats måste arbeta utifrån detta perspektiv. Arbetsmarknadens parter bör eftersträva ökad flexibilitet vad gäller *lönebildning för ungdom*. Lägre ingångslöner inom vissa branscher kan vara ett verksamt sätt att få fler unga i arbete. Detta bör i första hand lösas avtalsvägen.
- För att uppmuntra arbete, utbildning, kompetensutveckling och ökat ansvarstagande måste *skatten på arbete* sänkas för alla, genom höjt grundavdrag och/eller förvärvsavdrag. Marginalskatterna och olika former av marginaleffekter måste hållas nere. Marginalskatten skall vara maximalt 50 %.
- För att *utbildning skall premieras* bättre och *bristyrken* skall kunna locka till sig arbetskraft måste lönebildningen ge utrymme för en bättre löneutveckling inom dessa yrken än hittills. Därmed kan också ökade möjligheter skapas för tillkomst av arbeten inom branscher med relativt låga ingångslöner. Fler sådana arbeten ökar möjligheten för många att komma in på arbetsmarknaden. Skattesänkningar för låginkomsttagare kan underlätta en sådan process.
- Kostnaderna för arbetslösheten bör synliggöras genom en högre egenfinansiering av en allmän och obligatorisk *arbetslöshetsförsäkring*. Egenfinansieringen bör uppgå till 33 % och kompenseras fullt ut för den enskilde genom en generell höjning av grundavdraget.
- *Varseltiden för strejkåtgärder* bör förlängas från 7 till 14 dagar. Medlingsinstitutet bör kunna skjuta upp varslade stridsåtgärder i 14 dagar.
- Möjlighet för *enskilda löntagare att sluta avtal med arbetsgivare* utan hänsyn till gällande kollektivavtal bör utredas. Riskerna för att enskilda arbetstagare utnyttjas otillbörligt genom att hamna i en underlägsen position, exempelvis vid hög arbetslöshet, måste beaktas i denna översyn.
- *Vinstdelningssystem* för de anställda kan med fördel utgöra en del i den framtida lönebildningen. Ett sådant system skapar en god och flexibel koppling mellan företagets resultat och de anställdas ersättningar.

- Prioritet måste ges åt att åtgärda bristyrken genom *kvalificerad arbetsmarknadsutbildning*. Antalet arbetsmarknadspolitiska åtgärder bör minskas och regelverket kring åtgärderna förenklas.

Centerpartiet, tecknar sin syn på inriktningen av politiken i motion Fi19 (yrk. 1, 7, 9 och 10, alla delvis).

Enligt *Centerpartiet* måste fler människor i landet stimuleras till och ges möjlighet att arbeta, så att de kan försörja sig själva och sin familj. Fler i arbete är också en förutsättning för uthållig tillväxt och framtida välfärd. Det måste vara *lönsamt att arbeta*.

Alltför många människor har inte fått möjlighet att erhålla arbete under den tid som den ekonomiska utvecklingen i landet har varit positiv. En stor del av dessa bor i regioner och områden där arbetslösheten uppgår till 10 % av arbetskraften eller mer. Detta ökar *den sociala och regionala klyvningen* i landet. Nuvarande arbetsmarknadspolitik har också misslyckats vad gäller *de nya svenskarna*, vilket ökar den sociala klyvningen och förstärker behovet av en reformerad arbetsmarknadspolitik.

Centerpartiet föreslår en förnyad och decentraliserad arbetsmarknadspolitik som bygger på tre spår.

- En *utbildningsgaranti* som syftar till att ge alla, både arbetslösa och förvärvsarbetande, möjlighet att komplettera en tidigare kort utbildning upp till motsvarande gymnasienivå.
- En utfasning av volyminriktade åtgärder som syftar till att pressa ned den öppna arbetslösheten och lägga större vikt vid *meningsfulla yrkesinriktade utbildningar*.
- Inrättande av *övergångsarbetsmarknader* för människor som har svårt att komma in på den reguljära arbetsmarknaden. På dessa arbetsmarknader skall arbetskraften vara billigare genom en återföring av arbetsgivaravgifter.

Centerpartiet är kritiskt till regeringens förslag om en höjning av taket i *arbetslöshetsförsäkringen*. Resurser som avsatts i budgeten för en sådan höjning bör i stället, anser partiet, användas till att öka möjligheterna för arbetslösa att få arbete. Däremot kan partiet ansluta sig till förslaget att höja den lägsta ersättningsnivån i a-kassan. Arbetslöshetsförsäkringens karaktär av omställningsförsäkring bör göras tydligare genom en successiv avtrappning av ersättningsnivån. Ersättningen bör vara 80 % av inkomsten under de första 200 dagarna för att sedan minska. Ersättningsperioden bör vara maximalt 600 dagar varefter en lägre permanent ersättning ges.

Möjligheterna för både kvinnor och män att *kombinera föräldraskap med förvärvsarbete och karriär* bör förbättras. En sådan möjlighet ger ökad livskvalitet och ett ökat självbestämmande för arbetstagaren. *Centerpartiet* föreslår ett nytt familjestöd i form av ett barnomsorgskonto, lika för alla, avdrag för styrkta barnomsorgskostnader samt en skattereform som sänker skatterna för människor med låga och normala inkomster.

Sjukskrivningar och *ohälsa i arbete* har blivit en verklighet för alla yrkesgrupper. Det förebyggande arbetet mot ohälsa bör inriktas mer mot den enskilde arbetstagaren. Ohälsa kan förebyggas genom kompetens och kunskapsutveckling och nyttjande av tekniska hjälpmedel. Företagen bör ges incitament att i större utsträckning arbeta för att förbättra arbetsmiljön på de arbetsplatser och i de yrkesgrupper där ohälsa är vanligt förekommande.

Centerpartiet efterlyser ett fungerande system för *det livslånga lärandet*. Omskolning och vidareutbildning är avgörande för enskilda människor som riskerar att marginaliseras på den moderna arbetsmarknaden liksom för samhället i dess helhet. Ett system med individuella kompetenskonton förordas där insättningar gynnas skattemässigt. Enskilda personer kan då spara till egen kompetensutveckling, eventuellt tillsammans med arbetsgivaren. Staten bör ha en utjämnande roll för dem som har låga löner eller saknar möjlighet att göra avsättningar. Kontona bör vara öppna för egenföretagare.

En inkomstskattereform bör genomföras så att det *lönar sig för människor som är bidragsberoende att ta ett arbete*. Förslaget innebär kraftigt *sänkt skatt för låg- och medelinkomsttagare*. Centerpartiet föreslår en inkomstskattereform som bör genomföras stegvis fram till år 2003. En skatterabatt bör ges till alla på 10 000 kr och en extra skatterabatt föreslås för arbetsinkomster om maximalt 10 800 kr, i syfte att stimulera arbete och företagande. Grundavdraget slopas helt och egenavgifterna görs avdragsgilla.

Ett *bra företagsklimat* leder till att fler företag startas och att befintliga företag ges möjlighet att växa. Sysselsättningen ökar då och välfärden kan även fortsättningsvis garanteras. Särskilda insatser bör göras för att uppmuntra kvinnor att starta företag.

Folkpartiet lämnar sitt förslag till allmän inriktning av politiken i motion Fi20 (yrk. 1, 8, 9, 11, 13, 19 och 21, alla delvis) som inbegriper en rad nya reformer på vitt skilda politikområden. Målen för reformerna är bl.a. att *öka utbudet av arbetskraft, att öka antalet företagare* och företag med verksamhet i Sverige och att säkra en god tillväxt oavsett konjunkturläge. *Långtidsarbetslösa* skall få jobb och en ny självkänsla. *Stressade och utbrända människor* skall hitta tillbaka till hälsa och framtidstro. Familjer skall få större marginaler i sin vardagsekonomi.

- Den föreslagna *skattereformen* syftar bl.a. till att öka utbudet av arbetskraft, minska bidragsberoende samt stimulera arbete och sparande. Reformen möjliggörs bl.a. genom hårdare prioriteringar, avveckling av statlig näringspolitik, en klokare energipolitik samt en politik som minskar eller åtminstone hejdar ökningen av antalet långtidsarbetslösa och långtidssjuka. De delar av arbetsgivaravgiften som inte utgör försäkringsavgifter bör avvecklas successivt, en skattereduktion på hushållsnära tjänster bör införas liksom sänkta marginalskatter. Sociala avgifter på vinstandelar bör slopas.
- Genom en *företagarreform*, som bl. a. innefattar lägre företagsskatter, mindre krångel, färre monopol och sundare konkurrens skall Sverige få

fler företagare, fler företag som kan växa och mer utländska investeringar i landet. *Kostnaderna för att anställa* är för höga. För att *bryta segregationen* är det viktigt att nya jobb tillkommer, också sådana som passar nytillträdande på den svenska arbetsmarknaden. Även låglönejobb behövs om alternativet är bidragsberoende. Förutom tidigare nämnda förslag om sänkta arbetsgivaravgifter och skattelättnader avseende *hushållsnära tjänster* föreslås under denna punkt bl.a. att möjligheter till ett *friår mitt i livet* ges för dem som vill starta ett eget företag eller vidareutbilda sig.

- Folkpartiets *socialförsäkringsreform* bygger på principen att det skall löna sig att arbeta. En ny trygghetsförsäkring bör byggas upp med tre riktiga försäkringar, en allmän pensionsförsäkring, en allmän sjukförsäkring och en allmän arbetslöshetsförsäkring. Arbetslöshetsförsäkringen skall vara allmän, obligatorisk och tidsbegränsad. Den skall vara en omställningsförsäkring för personer med relativt lång anknytning till arbetsmarknaden, och den bör kompletteras med ett *nytt skydd för utförsäkrade*. Ett villkor för stödet är att individen står till arbetsmarknadens förfogande. Den försäkrade skall själv svara för ungefär en tredjedel av premien.
- *En kunskaps- och bildningsreform* behövs för bättre skolor, högre kvalitet inom högskolan, mer forskning och mer kompetensutveckling på individens villkor i arbetslivet.
- *En arbetsmarknads- och integrationsreform* föreslås också. Genom följande förändringar i arbetsmarknadspolitiken vill Folkpartiet få in fler människor på arbetsmarknaden och minska bidragsberoendet. *AMS* i sin nuvarande form bör läggas ned. Hela "servicefunktionen" i arbetsmarknadspolitiken, som jobbförmedling och yrkesutbildning, bör genomföras av andra aktörer som utbildningsföretag, komvux, folkhögskolor, privata arbetsförmedlingar, nya bemanningsföretag etc. Lönebidragsanställning, anställningsstöd, arbetsplatsintroduktion, arbetspraktik, flyttbidrag, starta-eget-bidrag och arbetslivsinriktad rehabilitering bör dock kunna vara motiverade även för framtiden. Myndighetsdelen av *AMS* verksamhet förs till en ny organisation, som har ett nät över landet av s.k. "*jobbkontor*". En "*omställningspeng*" skall införas. Jobbkontoren skall handlägga ansökningar om omställningspengen, auktorisation av aktörer på marknaden och att upphandla jobbgarantiprogrammet. Kravet på en arbetslös att stå till arbetsmarknadens förfogande skall finnas kvar. Pengens storlek beror på vilka statligt finansierade insatser som anses behövas för att den arbetslöse skall få ett nytt arbete. Den arbetslöse bestämmer själv till vilken utbildningsanordnare eller förmedling han eller hon skall vända sig. Ett *jobbgarantiprogram* införs och bör gälla för personer som är socialbidragsberoende på grund av arbetslöshet. *Bemanningspooler*, som drivs av uthyrnings- och bemanningsföretag, skall finnas. Där bedrivs arbetsträning, uppdragstillverkning och framför allt uthyrning av ar-

betskraft. Ersättningen till den som deltar skall ligga något högre än socialbidragsnormen.

- En *jämställdhetsreform* föreslås också. Ett jämställt arbetsliv främjar tillväxten. Den viktigaste åtgärden för att bekämpa lönediskriminering av kvinnor och åtgärda bristen på kvinnor i ledningen för större företag är att bryta upp de offentliga monopolen. Den traditionellt kvinnliga arbetsmarknaden bör präglas av näringsfrihet. Det måste bli lättare att kompetensutveckla sig både för kvinnor och män. *Arbetstidslagstiftningen och semesterlagen* bör förändras så att det ges bättre möjligheter att i avtal kunna påverka arbetstid både vad gäller längd och förläggning.

Folkpartiet presenterar också ett program för *färre långtidssjukskrivningar och förtidspensioneringar*. Programmet innehåller flera av de komponenter som inryms i reformförslagen. Ett *egenmaktprogram* bör genomföras för att stärka människor i arbetslivet i fråga om arbetstider, arbetsmiljön, kompetensutveckling och möjlighet att köpa hushållstjänster. En förstärkt *företagshälsovård* föreslås också liksom att en utredning tillsätts om vad som kan göras för att uppmuntra redan förtidspensionerade att återgå till arbetslivet.

Utskottets ställningstagande

Utvecklingen på arbetsmarknaden m.m.

Under år 2000 ökade sysselsättningen med ca 134 000 personer, vilket var en ökning med 2,2 % jämfört med året innan. Den öppna arbetslösheten föll i säsongsrensade termer från 5,6 % till 4,0 % under året. Målet att sänka den öppna arbetslösheten nåddes därmed. Samtidigt som sysselsättningen steg kraftigt var inflationstakten låg, vilket ledde till goda reallöneökningar trots måttliga nominella lönehöjningar.

Enligt *Konjunkturinstitutets* (KI) barometer för april i år utvecklas industriproduktionen svagare än väntat. Framför allt gäller det teleprodukt- och motorfordonsindustrin som har drabbats hårt av den internationella konjunkturavmattningen. Industriproduktionen kan komma att vika under våren för att återigen ta fart under hösten. De internationella konjunkturutsikterna har förskjutits i negativ riktning sedan KI:s marsrapport. Det finns dock enligt KI inga tecken på en bred konjunkturedgång i den svenska ekonomin. Industriproduktionen utvecklas svagt, men sysselsättningen i resten av ekonomin har fortsatt att växa under våren och den privata konsumtionen ökar stadigt. Byggekongjunkturer är också stark och inom tjänstenäringarna är tillväxten förhållandevis hög. BNP-tillväxten bedöms uppgå till 2,5 % i år. Bristtalen på arbetsmarknaden fortsätter att falla tillbaka. Hittills slutna löneavtal framstår som förhållandevis återhållsamma. Enligt KI kan det inte uteslutas att arbetslösheten kan sjunka ytterligare utan att pris- och löneökningarna tar fart.

Nyligen publicerades AMS kvartalsrapport för det första kvartalet 2001. Under första kvartalet anmälades 49 000 nya platser i genomsnitt per månad, vilket är en minskning i förhållande till året innan. Platstillströmningen har

minskat inom flera yrkesområden, särskilt markant inom tillverkningsindustrin. Andelen platser avseende tillsvidareanställningar har emellertid fortsatt att öka och uppgick till 50 % under första kvartalet. Det totala arbetskraftsutbudet uppgick till i genomsnitt 4 354 000, vilket innebär en ökning med ca 77 000 personer jämfört med första kvartalet förra året. Av kvartalsrapporten framgår också att i genomsnitt 4 174 000 personer var sysselsatta under perioden, vilket innebär en ökning med ca 127 000 personer jämfört med första kvartalet förra året. Sysselsättningsökningen under första kvartalet var något större för män än för kvinnor. Sysselsättningsökningen har i första hand skett inom tjänstesektorn. För den kommunala sektorn konstateras en sysselsättningsökning inom äldreomsorg och utbildning.

AMS har också i dagarna rapporterat om arbetsmarknadsläget i april i år. Enligt AMS är arbetsmarknaden fortfarande stark med många nya lediga platser. Under april anmäldes 46 000 lediga platser. 5 900 personer varslades om uppsägning under april. Antalet varsel är det högsta sedan 1996 uppger AMS. 65 % av varslen avser tillverkningsindustrin. Den öppna arbetslösheten uppgick i april till 3,8 %. 166 000 personer var arbetslösa i slutet av april. Det är en minskning med 53 000 personer jämfört med april förra året. Av de öppet arbetslösa var ca 68 000 kvinnor. Det är ca 24 000 färre än vid samma tid föregående år. Obalanstalet (antalet arbetslösa och antalet personer i arbetsmarknadspolitiska program) har sjunkit i samtliga län. Stora regionala skillnader föreligger dock. I april var obalanstalet i Stockholms län 3,1 % medan det uppgick till 13,9 % i Norrbottens län.

Utskottet konstaterar liksom regeringen att läget på arbetsmarknaden fortsätter att förbättras. Det s.k. halveringsmålet uppnåddes i oktober förra året och som lägst uppgick den öppna arbetslösheten till 3,7 % i december i fjol. Den starka sysselsättningstillväxten har i olika grad kommit stora delar av landet till godo, vilket lett till att obalanstalet sjunkit i samtliga län. Sysselsättningsgraden och arbetslösheten varierar kraftigt mellan olika län och arbetsmarknadsregioner. Fortfarande är de regionala obalanserna mycket stora och riskerar att skapa ökade klyftor mellan människor och regioner. Det är viktigt att hela Sveriges resurser i form av arbetskraft och kapital kan tas till vara. Dessutom befinner sig en alltför stor del av den arbetsföra befolkningen fortfarande utanför arbetskraften. Utskottet kan konstatera att även om antalet långtidsarbetslösa och långtidsinskrivna minskat är antalet fortfarande för högt. Äldre och funktionshindrade är liksom utomnordiska medborgare överrepresenterade bland dem som har svag förankring på arbetsmarknaden. Här har arbetsmarknadspolitiken stora utmaningar samtidigt som det krävs att arbetsgivarna axlar ett väsentligt större långsiktigt socialt ansvar i fråga om rekryterings- och personalpolitik.

Utskottet noterar dessutom med oro att ökningen av arbetade timmar inte motsvarar sysselsättningstillväxten, vilket främst beror på att sjukfrånvaron fortsätter att öka. Skall nödvändiga rekryteringar kunna klaras på arbetsmarknaden framöver måste denna utveckling brytas. Det krävs kraftfulla satsningar inom arbetslivsområdet och vad gäller kompetensutveckling i arbetslivet. Det

är värdefullt att regeringen aviserar åtgärder på detta område och att arbetsgivaransvaret ges en ökad tyngd inte minst för rehabiliteringsinsatserna.

Utskottet vill också peka på den osäkerhet som nu råder vad gäller konjunkturen. Som en liten och öppen ekonomi påverkas Sverige starkt av den internationella konjunktursutvecklingen. Fortfarande råder det en betydande osäkerhet om effekterna av den ekonomiska nedgången i USA och av hur tillväxten i Europa utvecklas. Påtagliga risker finns även med utvecklingen inom informations- och kommunikationssektorn liksom inom fordonstillverkningssektorn. Dessa branscher är starkt exportinriktade och därmed i väsentlig grad beroende av den internationella utvecklingen. Båda dessa sektorer spelar en stor roll för sysselsättningsutvecklingen i Sverige, varför en negativ utveckling riskerar att få betydande effekter. Utskottet noterar också att den ökning i antalet varsel som förekommit under året huvudsakligen har sin grund i dessa förhållanden.

Som regeringen påpekar är en väl fungerande lönebildning av stor betydelse för att ha långsiktigt hållbar sysselsättningsutveckling. Utskottet kan konstatera att reallönerna under de senaste fem åren i genomsnitt har ökat med nära 4 % per år trots måttliga nominella lönehöjningar. Mycket tyder på att den pågående avtalsrörelsen kommer att medföra en fortsatt positiv utveckling. I kombination med de minskade riskerna för överhettning på vissa delarbetsmarknader talar det mesta för att de fleråriga avtalen kan medföra en sund lönebildning som därmed tar till vara de förbättrade förutsättningarna på arbetsmarknaden.

Sammanfattningsvis är den svenska ekonomin god, även om tillväxten dämpats i förhållande till de senaste årens höga tillväxttal. Arbetsmarknaden har uppvisat en god utveckling med hög sysselsättningstillväxt och sjunkande arbetslöshet. Konjunkturer har nu mattats av, och en rad problem på arbetsmarknaden kvarstår att lösa. Utskottet ansluter sig till regeringens slutsats att den svenska ekonomiska politiken nu med all kraft måste riktas in mot full sysselsättning, inte minst om delmålet om 80 % sysselsatta år 2004 skall uppnås.

Mål för sysselsättningen m.m.

Målet för den ekonomiska politiken är full sysselsättning och ökat välbefinnande genom en god och uthållig ekonomisk tillväxt. Det s.k. halveringsmålet om högst 4 % öppen arbetslöshet uppnåddes i slutet av förra året. Trots detta är arbetslösheten fortfarande alltför hög i vissa grupper och regioner.

Regeringen och riksdagen har därför satt upp ett konkret etappmål också för sysselsättningen. Målet innebär att andelen reguljärt sysselsatta av befolkningen mellan 20 och 64 år skall öka till 80 % år 2004. Som sysselsatta på den reguljära arbetsmarknaden räknas sysselsatta exklusive personer i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Enligt SCB var den reguljära sysselsättningsgraden i mars i år 77,5 %.

Full sysselsättning är av avgörande betydelse för Sverige. En inriktning av politiken mot full sysselsättning motverkar orättvisor och klyftor i samhället.

Med en hög andel sysselsatta kan Sverige möta den demografiska utmaningen som landet står inför. Den s.k. arbets- och kompetenslinjen måste få ytterligare ökad tyngd i arbetsmarknadspolitiken. Sysselsättningen behöver öka så att fler kan hjälpa till att försörja dem som inte arbetar. I de strävandena är det nödvändigt att samtliga individers kompetens tas till vara oavsett kön, ålder, etnicitet eller funktionshinder. Om andelen reguljärt sysselsatta ökar, får det den positiva effekten att behovet av bidrag och sociala ersättningar minskar. Utskottet ser mycket positivt på att regeringen har formulerat ett nytt mål som innebär att antalet socialbidragstagare skall halveras mellan åren 1999 och 2004. Arbetet för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt och att stärka arbetstagarens möjligheter till utveckling och en fast förankring på arbetsmarknaden måste fortsätta.

I propositionen Förnyad arbetsmarknadspolitik för delaktighet och tillväxt (prop. 1999/2000:98) föreslog regeringen att arbetsmarknadspolitiken skall ha tre huvuduppgifter. För det första att förmedla arbete till arbetssökande och arbetskraft till företag, för det andra att öka de arbetslösas kunskaper och för det tredje att stödja dem som har det svårt att få arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Riksdagen har ställt sig bakom målen (bet. 1999/2000:AU7). De som står längst från arbetsmarknaden bör prioriteras för att öka sysselsättning och förhindra marginalisering.

Arbetsmarknadspolitiken skall även medverka till att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden, bidra till trygghet vid omställning och främja arbets- och kompetenslinjen.

I regleringsbrev för budgetåret 2001 avseende Arbetsmarknadsverket (AMV) och anslag inom utgiftsområde 13 Arbetsmarknad anges AMV:s verksamhetsmål. Tre mål gäller för matchning på arbetsmarknaden. Det skall vara en effektiv matchning mellan vakanser och arbetssökande på arbetsförmedlingen. Även sökprocessen skall vara effektiv så att arbetslöshetstiderna blir korta. Individuella handlingsplaner med hög kvalitet skall upprättas i samverkan mellan arbetsförmedlingen och den arbetssökande inom tre månader. Ett annat mål är att antalet långtidsinskrivna, som inte har haft ett reguljärt arbete de senaste två åren skall minska kontinuerligt under året och vara mindre än 40 000 personer i slutet av budgetåret. För verksamhetsgrenen Kompetenshöjande insatser samt stöd till dem som har det svårast på arbetsmarknaden är ett mål att andelen personer som fått arbete 90 dagar efter avslutad arbetsmarknadsutbildning i genomsnitt skall uppgå till 70 %. Vidare skall i genomsnitt minst 57 000 arbetshandikappade personer per månad ha lämplig sysselsättning under år 2001. Den genomsnittliga bidragsnivån i lönebidrag som lämnas till andra arbetsgivare än allmännyttiga organisationer skall uppgå till högst 58 % av den bidragsgrundande lönekostnaden. Vid sidan om målen för dessa verksamhetsgrenar skall AMV också ha en effektiv tillsyn, kontroll och uppföljning för att säkerställa en likformig och rättssäker tillämpning av regelverk. Verksamheten skall också medverka till att personer som står utanför arbetslivet skall kunna gå tillbaka till sitt tidigare arbete eller få ett annat arbete.

Tillväxt, förutsättningar för företagande, skatter

I flera av motionerna förs resonemang om sambandet mellan tillväxt och en god sysselsättningsutveckling å ena sidan och skattepolitiken eller förutsättningar för företagande å andra sidan.

Det tillväxtfrämjande arbetet måste bedrivas på flera områden. Det gäller regelförenklingar, väl fungerande konkurrens samt information, service och rådgivning till småföretagare i syfte att stimulera ett gott företagsklimat, goda möjligheter för nya företag att etableras och befintliga företag att växa. Också infrastrukturen och regionalpolitikens innehåll har betydelse för näringslivets utvecklingsmöjligheter och för att skapa förutsättningar för tillväxt och rättvisa, något som regeringen också framhåller i propositionen.

Utskottet instämmer i vad såväl regeringen som flera av motionärerna för fram att det måste vara lätt att starta och driva företag. Regeringen utvecklar närmare insatserna på området i Sveriges handlingsplan för sysselsättning (NAP) som lämnas till EG-kommissionen i maj i år. Sedan i maj 2000 samordnas regelförenklingsarbetet med särskild inriktning på små företag inom Regeringskansliet. Målet med verksamheten är att, inom en treårsperiod, tydligt minska regelverkets administrativa börda för små företag. Inte minst skattereglerna är härvid viktiga att beakta. Insatser för olika typer av information och service från myndigheter och konkurrensbefrämjande insatser är exempel på andra komponenter i en politik för ökat företagande. Kvinnors, ungdomars och invandrades möjligheter att få lån till företagande, särskilt inom tjänstesektorn skall belysas. Regeringen planerar också andra insatser för att främja kvinnors och invandrades företagande. Det satsas 9 miljoner kronor år 2002 och 14 respektive 19 miljoner kronor för de följande två åren.

Som ett led i ansträngningarna att öka sysselsättningen och arbetskraftsutbudet samt för att minska marginaleffekterna har bl.a. skatterna för låg- och medelinkomsttagare sänkts genom kompensation för hälften av egenavgifterna. Andelen personer som betalar statlig inkomstskatt har minskat genom att grundavdraget och den nedre skiktgränsen för statlig skatt har höjts. Regeringen aviserar att en samlad bedömning av det samhällsekonomiska utrymmet för sänkta skatter på förvärvsinkomster och andra eventuella skattereformer för år 2002 och framöver kommer att göras i samband med budgetpropositionen i höst. Utskottet avvaktar detta arbete.

Utskottet vill slutligen framhålla att verksamheten inom arbetsmarknadspolitiken för att främja tillväxt och företagande sker först och främst inom ramen för kärnuppgifterna för politikområdet, nämligen platsförmedling, företagskontakter, insatser för att motverka flaskhalsar och åtgärder för att hjälpa dem som har svårast att få arbete. Det är särskilt viktigt att underlätta geografisk och yrkesmässig rörlighet på olika arbetsmarknader. En lokalt flexibel arbetsmarknadspolitik kan spela en viktig roll i en regionalt anpassad sysselsättningsstrategi. Härvid bör regionalpolitiska insatser kombineras med närings-, utbildnings- och arbetsmarknadspolitiska initiativ.

Lönebildning

Löneökningarna har varit måttliga under de senaste åren, vilket visar ett ökat ansvarstagande från arbetsmarknadens parter i frågan. Det förefaller inte råda någon politisk oenighet om betydelsen av frågan om den generella löneutvecklingen. Kristdemokraterna är emellertid kritiska till att lönebildningen inte i tillräckligt hög grad främjar utbildningen och rörlighet på arbetsmarknaden. Kristdemokraterna efterlyser också en större flexibilitet i lönerna för ungdomar och en bättre löneutveckling i bristyrken. Moderaterna talar i mer allmänna termer om att det måste löna sig med utbildning.

Utskottet uttalade sig förra våren i betänkande 1999/2000:AU5 Lönebildning och arbetsrätt om sin principiella syn i övergripande lönebildningsfrågor. Då liksom nu konstaterar utskottet att löneökningarnas storlek och dess fördelning mellan olika grupper skall avgöras i förhandlingar mellan parterna. Frågor om relativt löneläge, ingångslöner och lönesystemets effekter på lönespridningen måste bestämmas inom ramen för avtalsrörelsen. Utskottet konstaterar dock att utvecklingen under senare år inneburit ökade inkomstklyftor mellan olika yrkesgrupper och sektorer. Det har också uppmärksamats fall av ren lönediskriminering och även omotiverat höga lönefavörer för vissa grupper. Det är viktigt att lönebildningssystemet uppfattas som legitimt. Brister det i legitimitet kan det leda till kompensationskrav, som i slutändan medför att den totala löneutvecklingen leder till att de samhällsekonomiska målen inte uppnås. Därtill kommer att löneskillnaderna inte får vara så stora att det leder till social oro. Det finns heller inga bevis för att stora löneskillnader bidrar till en mer produktiv ekonomi (se också Benchmarking av näringspolitiken 2001, Ds 2001:20).

I detta sammanhang vill utskottet också påminna om att Medlingsinstitutet inrättades i juni 2000 för att förbättra förutsättningarna för en väl fungerande lönebildning, se närmare om detta i nyss nämnda betänkande. Arbetsmarknadspolitiken har i ökad utsträckning inriktats på att motverka flaskhalsar samtidigt som speciella insatser görs för att de personer som under lång tid varit utan arbete skall komma tillbaka till den reguljära arbetsmarknaden. Betydande satsningar har också gjorts inom utbildningsområdet i syfte att öka tillgången på kvalificerad arbetskraft.

Utskottet vill slutligen särskilt betona frågan om löneskillnader mellan kvinnor och män som en av jämställdhetspolitikens viktigaste. Parterna har ett speciellt ansvar även för att motverka sådana löneskillnader. Ett viktigt instrument är jämställdhetslagen, som skärptes genom en lagändring som trädde i kraft i januari i år.

Utestängning från arbetsmarknaden och diskriminering

Utskottet delar regeringens uppfattning att kompetenshöjande åtgärder och sådana åtgärder som ger alla människor goda motiv till arbete är en viktig väg för att motverka att människor stängs ute från arbetsmarknaden. Den pågående struktumvandlingen på arbetsmarknaden och den demografiska

utvecklingen ökar behovet av arbetskraft och livslångt lärande. Arbetsmarknadspolitiken kan med sina insatser förhindra att individer slås ut från arbetsmarknaden på grund av brister i efterfrågade kunskaper. En utredning om hur ett kompetenssparande skall utformas bereds för närvarande inom Regeringskansliet (SOU 2000:119).

Utbildning som ges inom ramen för arbetsmarknadspolitiken skall bidra till att motverka flaskhalsar inom bristyrkesområden. Utvecklingen inom IT-sektorn är dock ett exempel på att förutsättningar snabbt kan förändras och att det måste finnas en beredskap för att insatser måste få en annan inriktning.

Vid sidan om generella insatser för att öka sysselsättningen måste det också till en, som regeringen uttrycker det, mobilisering av särskilda grupper som i dag har låg sysselsättningsgrad. Det gäller personer med utländsk bakgrund, äldre, ungdomar och funktionshindrade. Enligt utskottets uppfattning är det i många fall för personer som hör till dessa grupper omotiverat svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. Det finns skäl att ställa större krav på långsiktighet och socialt ansvar på aktörerna såväl inom den privata som offentliga sektorn. Det finns dessutom tecken på att det förekommer diskriminering på den svenska arbetsmarknaden.

Detta förhållande illustreras av uppgifter i AMS kvartalsrapport 2001:1 enligt vilka äldre och arbetshandikappade är överrepresenterade bland de långtidsinskrivna hos arbetsförmedlingarna. Andelen långtidsinskrivna, i åldersgruppen 55 år eller äldre av samtliga långtidsinskrivna, har ökat från 27 % förra året till 39 % i år. Andelen långtidsinskrivna av samtliga arbetslösa och deltagare i konjunkturberoende program i dessa åldrar uppgick till 35 %. Även andelen arbetshandikappade av den totala andelen långtidsinskrivna har ökat till 27,4 %. Det är särskilt angeläget att utnyttja den goda utvecklingen inom svensk ekonomi och det förbättrade arbetsmarknadsläget för att undvika att dessa personer permanent skall slås ut från arbetsmarknaden.

Den 1 augusti 2000 infördes aktivitetsgarantin. Avsikten var att skapa ett nytt flexibelt arbetsmarknadspolitiskt program som skulle bidra till att motverka passivitet och långtidsinskrivning utan meningsfull sysselsättning. Deltagande i aktivitetsgarantin skall leda till att de arbetssökande inte bara bibehåller utan också förbättrar sin kompetens under arbetslösheten så att den bättre svarar mot behoven på arbetsmarknaden. Aktivitetsgarantin syftar till att motverka utslagning och skall leda till att den arbetssökandes vilja att ta ett arbetet bättre tas till vara, att flaskhalsar motverkas samt att tillväxten ytterligare stimuleras. Inom ramen för aktivitetsgarantin skall de befintliga arbetsmarknadspolitiska insatserna och möjligheterna genom Europeiska socialfondens mål 3 utnyttjas (se prop. 1999/2000:98 och 1999/2000:139 samt bet. 1999/2000:AU7 och 2000/01:AU5). Utskottet vill betona vikten av att de åtgärder som genomförs inom ramen för aktivitetsgarantin upprätthåller en god kvalitet. Viss försiktighet bör iakttas så att en alltför kraftig ökning av omfattningen av programmet inte leder till att syftet inte kan uppnås. Man får dock inte blunda för att det kan finnas ett behov av andra alternativa arbeten för de grupper, bl.a. många äldre arbetssökande, som inte ens efter en längre

tids verksamhet inom ramen för aktivitetsgarantin kan få reguljära arbeten. Det är också angeläget att goda erfarenheter från projekt inom EU:s strukturfonder, Mål 3 liksom erfarenheter inom den kommunala sektorn av OTA och lokalt genomförda sysselsättningsprojekt tas till vara.

Utskottet vill också i detta sammanhang nämna att regeringen nyligen dels beslutat att ge möjlighet för deltagare i aktivitetsgarantin att vara lediga med bibehållen ersättning, dels tillsatt en särskild utredare att se över möjligheterna att effektivisera utbetalningarna av aktivitetsstöd och arbetslöshetsersättning genom att låta en och samma organisation sköta dem. Utredaren skall också kartlägga de förändringar som behöver göras i ersättningssystemen för aktivitetsstöd och arbetslöshetsersättning för att underlätta anpassningen av de båda systemen till varandra.

Utskottet kan också nämna det särskilda anställningsstödet som införts för långtidsarbetslösa som fyllt 57 år, regler om vilande förtidspension, medel som avsatts för personalförstärkningar för att särskilt stärka ställningen på arbetsmarknaden för personer med utländsk bakgrund, förbättrad introduktion och svenskundervisning, validering av utländsk kompetens m.m. som exempel på riktade insatser för grupper med särskilda svårigheter på arbetsmarknaden.

Kommunerna kan sedan oktober 1995 sluta avtal med länsarbetsnämnderna om sysselsättning som underlättar arbetslösa ungdomars inträde på arbetsmarknaden. Det kommunala ungdomsprogrammet omfattar heltidsåtgärder för ungdomar i åldrarna upp till 20 år.

Centerpartiet har föreslagit införandet av en övergångsarbetsmarknad, inom vilken arbetskraften skulle vara billigare genom t.ex. återföring av arbetsgivaravgifter. Utskottet, som tidigare har behandlat motsvarande yrkande, konstaterar att förslaget till viss del överensstämmer med de idéer som ligger bakom anställningsstödet och även med vad utskottet ovan uttalat om andra alternativa arbeten, men att det är alltför vagt formulerat för att ligga till grund för något ställningstagande från utskottet (se också bet. 1999/2000:AU7).

Utskottet återkommer till åtgärder för att minska långa sjukskrivningstider under rubriken Ohälsa i arbetslivet.

Deltidsarbetslöshet

Utskottet har i föregående avsnitt berört frågan om behov av ett större arbetskraftsutbud. Kommande pensionsavgångar och stora rekryteringsbehov av personal medför ett ökat behov av arbetskraft inom bl. a. vård och omsorg, en sektor där deltidsarbetslöshet är vanligt förekommande. Utskottet har i en rad olika sammanhang behandlat frågor om deltidsarbetslöshet. Senast utskottet tog upp frågan var i betänkande 2000/01:AU9 Arbetstid och ledighet från anställning m.m. Utskottet pekade då bl. a. på det förhållandet att det för gruppen deltidsarbetslösa i vissa avseenden råder andra arbetsvillkor än för arbetstagare som arbetar heltid, villkor som i många fall leder till begränsningar för individen både ekonomiskt och i förlängningen också socialt. Ett

av de mest påtagliga problem som möter dessa personer är svårigheterna att få arbeta fler timmar. Samtidigt som sjukvårdshuvudmännen har en kraftig efterfrågan på arbetskraft tvingas många kvinnor som arbetar deltid inom vården fortsätta med detta utan hänsyn till önskemål om högre sysselsättningsgrad. Dessa problem är dock inte unika för vårdsektorn utan är tyvärr väl spridda på arbetsmarknaden i stort.

I ett par korta ordalag skall här nämnas några av de åtgärder som har vidtagits under senare tid för att motverka problemet. Regeringen har i regleringsbrev för budgetåret 2001 avseende Arbetsmarknadsverket och anslag inom utgiftsområde 13 Arbetsmarknad gett AMS i uppdrag att kartlägga de arbetsgivare som har en stor andel deltidsarbetslösa och som inte erbjuder ökad arbetstid till dem som vill arbeta mer. AMS skall sedan i överläggningar med dessa arbetsgivare försöka påverka dem att organisera sitt arbete så att deltidsanställda kan erbjudas den arbetstid som de efterfrågar. AMS skall också enligt uppdraget ta till vara och utveckla de aktiviteter och arbetsmetoder som beskrivs i Vårdkommissionens förslag (Ds 1999:44) i syfte att minska deltidsarbetslösheten och därvid samverka med de fackliga organisationerna. I uppdraget ingår också att redovisa om och i vilken omfattning aktivitetsgarantin medverkat till att deltidsarbetslösheten minskat.

Enligt uppgift i propositionen kommer ökade krav att ställas på arbetsgivare med många deltidsanställda som uppbär arbetslöshetsersättning att intyga att mer arbete inte kan erbjudas. Arbetsgivare som har en stor andel deltidsarbetande och som inte erbjuder önskad arbetstid kommer att kartläggas. AMS kommer därefter att ha överläggningar med arbetsgivarna för att få dem att organisera arbetet på ett sådant sätt att oönskat deltidsarbete undviks.

Regeringen har i vårpropositionen aviserat att den avser att avsätta 100 miljoner kronor för att motverka deltidsarbetslösheten, ett ytterligare bidrag i de strävanden som hittills vidtagits för att minska problemet och som utskottet ansluter sig till. Enligt uppgift från Näringsdepartementet återkommer regeringen i budgetpropositionen för år 2002 med en närmare precisering om vad dessa medel skall användas till.

Ohälsa i arbetslivet

Antalet sjukskrivningar och antalet anmälda arbetsskador har ökat kraftigt under slutet av 1990-talet. Det är framför allt antalet långtidssjuka som ökat. Ökningen är störst inom sjukvård, utbildning, polis och annan offentlig verksamhet. Kvinnor är överrepresenterade i sjukskrivnings- och arbetsskadestatistiken. Fysiska belastningsskador och psykiskt betingade besvär dominerar. Den snabbaste ökningen har skett när det gäller de psykiskt betingade skadorna. Arbetssjukdomar orsakade av organisatoriska eller sociala faktorer har ökat mest av samtliga sjukdomar. Av dessa är flertalet relaterade till stress och hög arbetsbelastning (källa: Ds 2000:54 Ett föränderligt arbetsliv på gott och ont).

Med anledning av den alarmerade utvecklingen höll arbetsmarknadsutskottet tidigare i vår en hearing på temat Ohälsa på jobbet – vad är problemet.

Syftet med hearingen var att få en ökad klarhet i frågor som vad det är i arbetslivet som förorsakar ohälsan och om arbetsmiljölagen behöver ändras. I hearingen deltog en arbetsgivare, en chefsbarnmorska, företrädare för LO, TCO och Arbetsmiljöverket samt forskaren Annika Härenstam. Utskottet inser att problemet är komplicerat och har många bottnar och att det krävs åtgärder på en rad områden för att minska sjukfrånvaron och för att öka möjligheterna för människor att vara kvar i arbetslivet fram till den ordinarie pensionsåldern.

I januari 2000 tillsattes en arbetsgrupp inom Regeringskansliet med uppgift att analysera den stora ökningen av arbetsbetingad ohälsa som har samband med stress och andra organisatoriska och sociala faktorer. Arbetsgruppen skall inom kort lämna sin slutrapport. Arbetsgruppens huvudförslag är att regeringen tar initiativ till en trepartsdialog mellan regeringen och de statliga verken, arbetsgivare och arbetstagare. Målet är att komma fram till ett åtgärdsprogram för att långsiktigt råda bot på den negativa stressen i arbetslivet. Frågor som gruppen ansett vara lämpliga för trepartsdialogen är individuellt anpassade arbetstider, inflytande/delaktighet/samverkan på arbetsplatsen, kunskapsspridning och arbetsmiljökompetens, certifiering som en kompletterande strategi för lagstiftning och tillsyn och speciella åtgärder riktade till små företag. Regeringen har redan i vårpropositionen aviserat att den avser att inleda samarbete med offentliga arbetsgivare och arbetsmarknadens parter i dessa frågor. Enligt propositionen avsätts 100 miljoner kronor för att motverka långtidssjukskrivningar. Regeringen har också gett Statskontoret i uppdrag att utreda hur ett mer effektivt utnyttjande av företagshälsovård skall kunna medverka till att förebygga ohälsa på arbetsplatserna.

Utskottet välkomnar dessa initiativ.

Arbetslöshetsförsäkringen

Arbetslöshetsförsäkringens uppgift är att ersätta den enskilde för inkomstförlust vid arbetslöshet under en omställningsperiod fram till ett nytt arbete. Stödet till arbetslöshetsförsäkringen syftar till att stärka arbetslinjen i svensk arbetsmarknadspolitik. I syfte att stärka arbetslöshetsförsäkringen i dess roll som en omställningsförsäkring reformerades arbetslöshetsförsäkringen nyligen genom lagändringar som trädde i kraft den 5 februari i år. Ändringarna medförde bl.a. ökad rättssäkerhet för den enskilde samt att kraven på den arbetslöse tydliggjordes och att en bättre sökprocess infördes.

I vårpropositionen föreslår regeringen att dagpenningen i försäkringen höjs med 100 kr de första hundra dagarna och att den lägsta dagpenningen höjs från 240 kr till 270 kr. Regeringen aviserar vidare att en bedömning av möjligheterna till en ytterligare förbättring av ersättningsnivåerna görs i samband med budgetpropositionen för år 2002, vilket utskottet ser som mycket positivt.

Utskottet tog nyligen ställning till en rad frågor om arbetslöshetsförsäkringens utformning i betänkande 2000/01:AU5 och avstår i detta sammanhang från att i vidare mån kommentera de förslag som lämnats i motionerna.

Arbetsmarknadsverket m.m.

Arbetsmarknadsverket (AMV) har under en följd av år givits resurser för tillfällig personalförstärkning, för år 2001 motsvarande 700 miljoner kronor. Regeringen aviserar att den avser att återkomma till riksdagen i budgetpropositionen för år 2002 med förslag om att motsvarande belopp tilldelas AMV permanent. Liksom i år skall 165 miljoner kronor av dessa medel användas för att stärka ställningen på arbetsmarknaden för personer med utländsk bakgrund. Utskottet ser positivt på förslaget och konstaterar att en sådan förstärkning skulle ge AMV förutsättningar att utveckla kvaliteten i handlingsplanerna och aktivitetsgarantin. AMV skulle också kunna utveckla arbetet ytterligare med arbetsgivarkontakter.

Folkpartiet har föreslagit att servicefunktionen hos Arbetsmarknadsverket läggs ned och att uppgifter som utgör myndighetsutövning tillförs s.k. jobbkontor.

Av vad som anförts inledningsvis i detta avsnitt följer att utskottet inte ställer sig bakom ett sådant förslag. Arbetsmarknadsstyrelsen har lämnat förslag till regeringen om en omorganisation. Regeringen överväger för närvarande hur en förändrad organisation för AMV skall kunna införas. Utskottet, som i avvaktan på dessa överväganden inte tar upp frågan närmare, måste ändå avvisa förslaget från Folkpartiet som väl drastiskt och svagt underbyggt.

Slutsats

Utskottet förordar att riksdagen godkänner regeringens förslag om allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken i propositionen, punkt 1 delvis, och avslår motionerna Fi17 yrkandena 1, 7, 10 och 15, alla delvis, Fi18 yrkandena 1 och 2, båda delvis, Fi19 yrkandena 1, 7, 9 och 10, alla delvis, samt Fi20 yrkandena 1, 8, 9, 11, 13, 19 och 21, alla delvis.

3 Utgiftstak för staten och preliminär fördelning på utgiftsområden under åren 2002–2004

3.1 Förutsättningar

Regeringen föreslår i propositionen en reviderad preliminär fördelning av utgifterna för åren 2002 och 2003 samt en preliminär fördelning av utgifterna för år 2004. Riksdagen har tidigare fastställt utgiftstaket för staten inklusive utgifter för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten till 814 miljarder kronor för år 2002 och till 844 miljarder kronor för år 2003. För år 2004 föreslås att taket skall fastställas till 877 miljarder kronor.

När det gäller utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 14 Arbetsliv föreslås en preliminär fördelning som framgår av nedanstående sammanställning.

Förslagen skiljer sig från de preliminära ramarna i budgetpropositionen för 2001. Skillnaderna anges inom parentes.

UTGIFTSOMRÅDE 13 ARBETSMARKNAD

Miljoner kronor					
Utfall 2000	Anslag 2001	Prognos 2001	Beräknat		
			2002	2003	2004
33 224	63 031	59 775	59 199 (- 2 230)	59 959 (- 1 508)	59 593

UTGIFTSOMRÅDE 14 ARBETSLIV

Miljoner kronor					
Utfall 2000	Anslag 2001	Prognos 2001	Beräknat		
			2002	2003	2004
41 067	8 542	8 735	8 456 (- 10)	8 425 (- 12)	8 445

Regeringens antagande om sysselsättningsgrad, öppen arbetslöshet och omfattningen av de arbetsmarknadspolitiska programmen framgår av följande tabell. De antaganden som regeringen gjorde i budgetpropositionen för 2001 anges inom parentes.

År	2000	2001	2002	2003	2004
Sysselsättningsgrad ¹	77,2 (77,0)	78,1 (77,7)	78,4 (77,8)	78,5 (78,0)	78,5
Öppen arbetslöshet ²	4,7 (4,6)	3,9 (3,8)	3,7 (3,9)	3,9 (4,0)	4,0
Arbetsmarknadspolitiska program ³	2,6 (2,6)	2,4 (2,6)	2,2 (2,3)	2,0 (2,0)	1,7

¹. Andel av befolkningen mellan 20 och 64 år i reguljär sysselsättning

². Andel av arbetskraften

³. Andel av arbetskraften. En definitionsförändring fr.o.m. 2001 gör att denna och kommande beräkningar även omfattar arbetslivsinriktad rehabilitering, vilket höjer andelen i arbetsmarknadspolitiska program med 0,2 procentenheter eller 7 000 platser/år.

3.2 Utgiftsområde 13 Arbetsmarknad

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Arbetsmarknadspolitik.

Regeringens, Moderaternas, Kristdemokraternas, Centerpartiets och Folkpartiets respektive förslag till ramar för utgiftsområdet framgår av nedanstående

ende tabell. Oppositionspartiernas förslag är angivna i relation till regeringsförslaget.

Miljoner kronor

År	Regeringens förslag	m	kd	c	fp
2002	59 199	- 5 197	- 8 810	- 29 689	- 14 435
2003	59 959	- 17 293	- 10 730	- 33 384	- 15 005
2004	59 593	- 26 585	- 10 530	- 33 518	- 14 455

Propositionen

Regeringen föreslår som framgår av redogörelsen ovan att ramen för utgiftsområdet minskas med 2 230 miljoner kronor för budgetåret 2002 och med 1 508 miljoner kronor för budgetåret 2003. Förändringarna i förhållande till budgetpropositionen för 2001 förklaras enligt regeringen främst av lägre volymer i arbetsmarknadspolitiska program.

För att de lediga platserna snabbt skall kunna tillsättas och för att säkerställa kvaliteten i insatserna inom aktivitetsgarantin gör regeringen den bedömningen att behovet av personalresurser vid arbetsförmedlingarna kommer att vara oförändrat de närmaste åren. Enligt regeringen handlar det om att förstärka det företagsinriktade arbetssättet och utveckla arbetet med de individuella handlingsplanerna. Det ger också ökade möjligheter för arbetsförmedlingarna att i större utsträckning arbeta med aktivitetsgarantin.

Regeringen aviserar att den återkommer i budgetpropositionen för år 2002 med förslag som innebär att de 700 miljoner kronor som AMV fått för tillfälliga personalförstärkningar överförs permanent. Av detta belopp skall 165 miljoner kronor användas särskilt för att stärka ställningen på arbetsmarknaden för personer med utländsk bakgrund.

Regeringen kommer i budgetpropositionen för år 2002 att föreslå att försöksverksamheten Kulturarvs-IT förlängs till utgången av 2002. Regeringen kommer också att ändra sysselsättningskravet för Samhall AB, dvs. antalet arbetade timmar som bolaget skall uppnå, från 31,9 miljoner till 31 miljoner.

100 miljoner kronor kommer att användas för insatser för att minska deltidarbetslösheten under åren 2002–2004. Ett förslag kommer att presenteras i budgetpropositionen för år 2002.

Regeringen aviserar att den avser att höja de lägsta och högsta nivåerna i arbetslöshetsförsäkringen fr. o. m. den 1 juli 2001. Den högsta dagpenningen höjs från 580 kr per dag till 680 kr per dag under de första 100 dagarna i en ersättningsperiod. Samtidigt skall grundbeloppet höjas från 240 kr per dag till 270 kr per dag. Detta skall gälla under hela ersättningsperioden. Motsvarande höjningar kommer även att genomföras vad gäller nivåerna på aktivitetsstöden. Förändringarna finansieras i huvudsak genom de regelförändringar som genomfördes den 5 februari 2001. För att delvis finansiera höjningarna kommer från år 2002 utgiftsområdet att tillföras 500 miljoner kronor. Nästa år

skall ytterligare höjningar av ersättningsnivåerna genomföras under förutsättning att det statsfinansiella läget tillåter det.

Motioner

I partimotion Fi17 (yrk. 5 delvis) framhåller *Moderaterna* att arbetsmarknadspolitiken måste koncentreras och effektiviseras. De åtgärder som genomförs skall leda till konkreta resultat, dvs. att fler individer erhåller ett ordinarie arbete. Målet skall vara att alla individer som vill ha ett arbete också skall ges reella möjligheter att få det.

Arbetslöshetsersättningen får enligt *Moderaterna* inte utgöra en livslång inkomstgaranti. Försäkringen skall fungera som en omställningsförsäkring under tiden som den enskilde befinner sig mellan två arbeten. För att uppnå detta föreslås att försäkringen reformeras. Arbetslöshetsförsäkringen skall vara allmän och obligatorisk. Den skall administreras av staten och inte av de fackliga organisationerna. Försäkringen skall utformas så att den ger tydliga signaler till den enskilde att söka och acceptera erbjudande om nytt arbete. Den enskildes ansvar för finansieringen skall öka. Enligt *Moderaterna* är en rimlig ersättningsnivå 75 % av den arbetslöses tidigare inkomst. *Moderaterna* aviserar att man återkommer i höstens budgetmotion med ett samlat förslag om arbetslöshetsförsäkringen. I detta förslag avser *Moderaterna* att ta ställning till eventuella förändringar av ersättningsnivåerna. *Moderaterna* motsätter sig därför de av regeringen aviserade höjningarna av ersättningsnivåerna i arbetslöshetsförsäkringen.

Kristdemokraterna hävdar i partimotion Fi18 (yrk. 7 delvis) att en viktig strukturreform för bl.a. bättre lönebildning är ökad självfinansieringsgrad i en allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Genom en högre självfinansiering synliggörs arbetslöshetens kostnader. Enligt *Kristdemokraterna* bör självfinansieringen öka till 33 %. En effekt blir att anslaget inom detta utgiftsområde kan minskas kraftigt. Den enskilde kompenseras genom sänkt inkomstskatt.

Kristdemokraterna anser att det är nödvändigt att förändra nuvarande regelverk för arbetslöshetsförsäkringen för att undanröja sådant som hindrar människor från att ta de arbeten som finns och erbjuds. Den arbetslöse förlovar i vissa situationer ekonomiskt, eller vinner mycket lite, på att ta ett arbete jämfört med att uppbära arbetslöshetsersättning i kombination med övriga bidrag.

Enligt *Kristdemokraterna* leder deras förslag om ökade resurser till fler tjänster inom vård, omsorg och skola samt, tillsammans med partiets förslag om företags- och tillväxtfrämjande åtgärder, till att arbetslösheten minskas.

Partiet anser också att det nuvarande regelsystemet för de arbetsmarknadspolitiska programmen bör förenklas och att antalet insatser bör minskas. Flyttningsbidraget bör avskaffas.

Centerpartiet anser i partimotion Fi19 (yrk. 4 delvis) att de kostnader som är kopplade till försörjningsstödet skall samlas under utgiftsområde 13 medan de övriga kostnaderna som inte hänförs dit skall samlas under utgiftsområde 14. En sådan förändring ger enligt Centerpartiet en klarare och överskådligare bild över arbetslöshetens kostnader samtidigt som ökade samordningsvinster kan göras och en större rättvisa uppnås.

Med hänsyn till att arbetslöshetsförsäkringen är en omställningsförsäkring anser Centerpartiet att det är viktigt att åtgärder sätts in redan från första dagen. Det första och grundläggande bör vara att se till att den arbetslöse erhåller en gymnasiekompetens. Därefter kan andra åtgärder sättas in. Det bör vara högkvalitativa yrkesutbildningar som ökar den enskildes möjligheter att få arbete. Arbetslöshetsförsäkringens karaktär av omställningsförsäkring bör göras tydligare genom en successiv neddragning av ersättningsnivåerna. Ersättningen bör vara 80 % av den tidigare inkomsten under de första 200 dagarna för att sedan minska. Den maximala ersättningsperioden bör vara 600 dagar. Därefter bör en lägre ersättning utges. Ersättning skall vara permanent och bör till skillnad från socialbidrag inte reduceras på grund av den arbetslöses besparingar eller fastighetsinnehav.

Centerpartiet anser i likhet med regeringen att den lägsta ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen bör höjas. Däremot motsätter sig partiet att den högsta ersättningsnivån höjs. Enligt partiet kan dessa resurser i stället användas för att öka den enskildes möjligheter att ta ett arbete.

Folkpartiet anser i partimotion Fi20 (yrk. 4 delvis) att arbetsmarknadspolitiken måste reformeras. Därigenom kan resurserna till AMS minskas samtidigt som effektiviteten ökar. I den rådande högkonjunkturen anser Folkpartiet att omfattningen av de arbetsmarknadspolitiska programmen bör minska. Arbetslöshetsförsäkringen måste reformeras genom att egenavgiften blir högre. Därigenom minskar de offentliga utgifterna. Den enskilde skall kompenseras för den högre avgiften genom sänkt skatt.

Utskottets ställningstagande

Utgifterna på utgiftsområdet är starkt beroende av arbetslöshetsnivå och omfattningen av de arbetsmarknadspolitiska programmen och insatserna. Avgörande för utgifterna är hur arbetslösheten kan komma att utvecklas.

Utskottet har som framgår av avsnitt 2 ovan ställt sig bakom regeringens förslag till inriktning av den ekonomiska politiken såvitt avser utskottets beredningsområde och föreslagit ett avstyrkande av oppositionspartiernas förslag om riktlinjer. Som framgår av utskottets ställningstagande i denna del noterar utskottet att den svenska arbetsmarknaden både på kort och lång sikt är beroende av den internationella konjunkturen och att det nu råder en betydande osäkerhet om effekterna av avmattningen i ekonomin. Utskottet pekar också på vissa specifika riskfaktorer på den svenska arbetsmarknaden – främst de ökande varslen inom delar av tillverkningsindustrin.

Utskottet anser dock att de antaganden som regeringen gör avseende nivån på arbetslösheten och omfattningen av de arbetsmarknadspolitiska programmen nu kan godtas. Utskottet vill dock understryka vikten av att regeringen följer utvecklingen noggrant och har beredskap att sätta in förstärkta resurser om det krävs för att hävda arbetslinjen och uppfylla sysselsättningsmålet.

Som framgår av tabellen över oppositionspartiernas förslag föreslår dessa kraftiga minskningar av utgifterna på utgiftsområdet jämfört med regeringens förslag. Förslagen är inte enhetliga utan uppvisar stora skillnader. En stor del av minskningarna följer enligt motionerna av de föreslagna förändringarna av arbetsmarknadspolitiken och av förändringarna av reglerna i arbetslöshetsförsäkringen och dess finansiering. Centerpartiet skiljer sig från de övriga partierna med sitt förslag att under utgiftsområdet samla de kostnader som är kopplade till försörjningsstödet medan övriga kostnader skall flyttas över till utgiftsområde 14. Utskottet har svårt att se några fördelar med förslaget och delar regeringens uppfattning om fördelning av anslagen på utgiftsområden. Utskottet är därför inte berett att ställa sig bakom detta förslag.

När det sedan gäller förändringarna i arbetslöshetsförsäkringen vill utskottet hänvisa till att reglerna nyligen ändrats bl.a. i syfte att stärka arbetslöshetsförsäkringens effektivitet och rättstryggheten för dem som är beroende av den. Syftet med förändringarna var också att förbättra sökprocessen, vilket i förlängningen medverkar till att arbetslösheten sjunker. Enligt utskottets mening är den nuvarande finansieringsmodellen en bra avvägning mellan den enskildes och statens insats. Oppositionspartiernas förslag medför i olika grad en relativ försämring av de arbetslösas ställning. Utskottet anser därför inte att det bör genomföras några förändringar av arbetslöshetsförsäkringen i dessa delar.

Utskottet noterar att oppositionspartiernas förslag – om än i olika grad – innebär en betydande neddragning av nivån för de arbetsmarknadspolitiska programmen i förhållande till propositionen. Med tanke på att redan regeringens förslag innebär en volymreduktion är det uppenbart att förslagen skulle medföra en rejäl och oacceptabel ambitionssänkning i arbetsmarknadspolitiken.

Med hänsyn till att oppositionspartiernas motioner utgår från en politik som utskottet inte kan ställa sig bakom kan utskottet inte heller ansluta sig till de förslag oppositionspartierna lagt fram när det gäller utgiftsram. Utskottet anser därför att den av regeringen i propositionen föreslagna fördelningen på utgiftsområdena bör godtas som riktlinje för regeringens budgetarbete. Motionerna Fi17 yrkande 5 delvis (m), Fi18 yrkande 7 delvis (kd), Fi19 yrkande 4 delvis (c) och Fi20 yrkande 4 delvis (fp) bör avstyrkas.

3.3 Utgiftsområde 14 Arbetsliv

Utgiftsområdet omfattar politikområdena arbetsliv, jämställdhet och effektiv statsförvaltning.

Regeringens, Moderaternas, Kristdemokraternas, Centerpartiets och Folkpartiets respektive förslag till ramar för utgiftsområdet framgår av nedanstå-

ende tabell. Oppositionspartiernas förslag är angivna i relation till regeringsförslaget.

Miljoner kronor

År	Regeringens förslag	m	kd	c	fp
2002	8 456	- 146	- 136	+ 21 424	- 25
2003	8 425	- 230	- 146	+ 22 197	- 25
2004	8 445	- 335	- 146	+ 22 155	- 25

Propositionen

Från år 2002 minskas beräknade resurser för utgiftsområdet med 10 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2001 (prop. yrk. 4 delvis).

I anslutning till utgiftsområdet har regeringen föreslagit att anslagen 1:1 *Stabsuppgifter för Arbetsgivarverket* och 1:2 *Statliga tjänstepensioner m.m.* flyttas till utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning. Syftet med förändringen är att politikområdet effektiv statsförvaltning skall kunna utgöra en helhet (prop. yrk. 7). Förslaget föranleder en förändring i tilläggsbestämmelserna i riksdagsordningen 4.6.2 och 4.6.15 (prop. yrk. 10 delvis).

Om riksdagen godkänner förslaget att flytta anslagen 1:1 och 1:2 till utgiftsområde 2 minskar den beräknade ramen för utgiftsområde 14 med 7 383 miljoner kronor för år 2002.

Motioner

Moderaterna anser i partimotion Fi17 (yrk. 5 delvis) att kostnaderna för administrationen av den statliga arbetsmarknadspolitiken m.m. kan minskas. Alla ombudsmän mot diskriminering bör enligt *Moderaterna* samlas i en myndighet under detta utgiftsområde. Medlingsinstitutets uppgifter bör begränsas.

I partimotion Fi18 (yrk. 7 delvis) förklarar *Kristdemokraterna* att utgiftsramen kan minskas med hänsyn till partiets förslag om besparingar på Arbetsmiljöverket, Arbetslivsinstitutet och Medlingsinstitutet.

Centerpartiet föreslår i partimotion Fi19 (yrk. 4 delvis) att utgiftsområdet förutom kostnader som berör arbetsliv även bör omfatta kostnader för köp av arbetsmarknadsutbildning m.m., administration och förvaltning. Genom en sådan förändring blir det tydligare vilka administrativa kostnader arbetslösheten medför. Centerpartiet anser att de aviserade personalförstärkningarna inom AMV inte bör genomföras.

Folkpartiet föreslår i partimotion Fi20 (yrk. 4 delvis) att anslagen till vissa icke angivna organisationer minskas.

Utskottets ställningstagande

Frågan om överflyttande av de två anslagen 1.1 och 1.2 till utgiftsområde 2 innebär bl.a. ett förslag om förändringar av riksdagsordningen. Sistnämnda förslag bereds av konstitutionsutskottet som den 19 april 2001 har berett arbetsmarknadsutskottet tillfälle att yttra sig. Arbetsmarknadsutskottet, som ställer sig bakom förslaget, hänvisar i denna del till sitt yttrande 2001/02:AU3y. Av detta framgår bl.a. att utskottet delar regeringens uppfattning att anslagen bör flyttas över från utgiftsområde 14 till utgiftsområde 2. Däremot anser utskottet att frågor som behandlar den arbetsrättsliga lagstiftningen som rör den statliga sektorn även i fortsättningen bör beredas av arbetsmarknadsutskottet.

Oppositionspartiernas besparingsförslag är inte underbyggda och skulle enligt utskottets mening inverka menligt på möjligheterna att upprätthålla rimliga ambitioner inom arbetslivsområdet. Detta är inte acceptabelt med tanke på de stora utmaningar och problem som den snabba och radikala omställningen inom arbetslivet just nu medför.

När det sedan gäller frågan om preliminär fördelning av utgifterna ansluter sig utskottet till regeringens förslag i denna del. Förslaget kan enligt utskottets uppfattning godtas som riktlinje för regeringens budgetarbete.

Sammanfattningsvis anser utskottet att propositionens förslag bör tillstyrkas i motsvarande delar. Motionerna Fi17 yrkande 5 delvis (m), Fi18 yrkande 7 delvis (kd), Fi19 yrkande 4 delvis (c) och Fi20 yrkande 4 delvis (fp) bör avstyrkas.

4 Årsredovisningen för staten 2000

I skrivelse 2000/01:101 Årsredovisning för staten lämnar regeringen en redogörelse för det ekonomiska utfallet i staten budgetåret 2000. Skrivelsen omfattar bl.a. uppföljning av de budgetpolitiska målen, resultaträkning, balansräkning och finansieringsanalys samt det slutliga utfallet på statsbudgetens inkomstittlar och anslag under året.

Motion

Med anledning av skrivelsen har *Vänsterpartiet* i kommittémotion Fi34 lämnat synpunkter på årsredovisningen. Vänsterpartiet anser att målformuleringarna i regleringsbrevet vad gäller myndigheternas jämställdhetsarbete måste förtydligas och ges en sådan utformning att de går att mäta. Myndigheternas resultat skall sedan redovisas utifrån fastställda återrapporteringskrav och integreras i årsredovisningen (yrk. 2).

Utskottets ställningstagande

Riksrevisionsverket (RRV) har på regeringens uppdrag granskat hur jämställdhetsaspekten mellan kvinnor och män har kommit till uttryck i regering-

ens regleringsbrev till myndigheterna budgetåret 1999 och på vilket sätt myndigheterna i sina årsredovisningar har återrapporterat det externa jämställdhetsarbetet i enlighet med regeringens direktiv, dvs. det arbete i vilket myndigheten skall verka för jämställdhet inom sin respektive samhällssektor. Myndigheternas interna jämställdhetsarbete omfattades inte av RRV:s uppdrag, dvs. arbetet med jämställdhetsplaner och andra åtgärder enligt jämställdhetslagen. RRV skulle vidare analysera utvecklingen som skett mellan åren 1997 och 1999 och lägga fram förslag till möjliga förändringar.

Resultatet av granskningen har redovisats i rapporten *Jämställdhet – hur styr regeringen?* RRV 2000:17.

I rapporten slås fast att hälften av alla myndigheter saknar någon form av återrapporteringskrav när det gäller det externa jämställdhetsarbetet i regleringsbreven för år 1999. Bland dem som har återrapporteringskrav finns flera myndigheter som anser att jämställdhetsperspektivet inte är relevant med hänsyn till verksamhetens art. Kopplingen mellan de övergripande jämställdhetspolitiska målen och målformuleringarna i regleringsbreven är otydlig. Både målformuleringar och återrapporteringskrav är mycket allmänt hållna. RRV anser att regeringens jämställdhetsstrategi behöver förtydligas för att fungera effektivt som bas för styrningen av myndigheterna. Regeringen bör enligt RRV exempelvis föra in och klargöra det mainstreaming-perspektiv som man bl.a. har enats om inom EU. RRV föreslår också att regeringen utnyttjar möjligheten att mer långsiktigt styra myndigheterna mot ett sådant arbetssätt genom ett tillägg i verksförordningen.

Enligt vad utskottet har erfarit används rapporten som underlag för det utvecklingsarbete som en särskild arbetsgrupp för metodutveckling i jämställdhetsarbetet inom Regeringskansliet bedriver. Gruppen kommer att redovisa sina slutsatser någon gång efter sommaren 2001.

Enligt utskottets mening är RRV:s synpunkter mycket värdefulla och visar på nödvändigheten att precisera kraven på jämställdhetsarbete i myndigheternas regleringsbrev och att införa krav på återrapportering. En förändring i den riktning RRV pekar på skulle väsentligt bidra till att jämställdhetsarbetet förbättras. Utskottet anser därför att det är viktigt att arbetsgruppen i sitt fortsatta arbete beaktar RRV:s synpunkter och lämnar förslag till förändringar

som ligger i linje med dessa tankar. Utskottet förutsätter att regeringen kan utveckla arbetet i enlighet med detta.

Stockholm den 15 maj 2001

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Sven-Erik Österberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Sven-Erik Österberg (s), Hans Andersson (v), Margareta Andersson (c), Mikael Odenberg (m), Björn Kaaling (s), Martin Nilsson (s), Stefan Attefall (kd), Laila Bjurling (s), Patrik Norinder (m), Kristina Zakrisson (s), Camilla Sköld Jansson (v), Maria Larsson (kd), Christel Anderberg (m), Elver Jonsson (fp), Anders Karlsson (s), Henrik Westman (m) och Birger Schlaug (mp).

Avvikande meningar

1. Allmänna frågor (Moderaterna, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet)

av Margareta Andersson (c), Mikael Odenberg (m), Stefan Attefall (kd), Patrik Norinder (m), Maria Larsson (kd), Christel Anderberg (m), Elver Jonsson (fp) och Henrik Westman (m).

Ställningstagande

Arbetsmarknadsläget m.m.

Enligt Konjunkturinstitutets (KI) konjunkturbarometer för april har de internationella konjunkturutsikterna förskjutits i negativ riktning sedan marsrapporten. KI bedömer att BNP-tillväxten kommer att uppgå till 2,5% i år vilket är en nedjustering av den senaste prognosen i mars då BNP-tillväxten bedömdes uppgå till 2,8 % i år. För nästkommande år är dock tillväxtutsikterna enligt KI:s bedömning i stora drag oförändrade jämfört med marsrapporten, förutsatt att industriproduktionen tar fart redan efter sommaren.

Vi noterar att det råder osäkerhet bland konjunkturbedömare om den internationella konjunkturs utveckling. För en liten och öppen ekonomi, starkt beroende av exportmarknaden som Sverige, medför ett försämrat internationellt konjunkturläge stora påfrestningar. Även om den svenska ekonomin för tillfället får bedömas som relativt stark måste beredskap finnas för att utvecklingen kan bli sämre än den regeringen har räknat med. Det är därför oroande att antalet varsel redan har stigit och är det högsta sedan oktober 1996. Långtidsarbetslösheten är fortfarande oroande hög. Vi noterar också att antalet personer i arbetsmarknadspolitiska program har ökat med ca 10 000 jämfört med april i fjol till 123 000.

Sett ur ett längre perspektiv har sysselsättningen minskat från närmare 4,5 miljoner personer i januari 1990 till strax under 4,2 miljoner i januari 2001. Sverige har i dag den högsta arbetslösheten någonsin i en högkonjunktur. Det s.k. obalanstalet (öppet arbetslösa och personer som finns i arbetsmarknadspolitiska program) uppgår till närmare 7 % för landet som helhet. Enligt SCB:s AKU-undersökningar för mars månad 2001 är mer än 700 000 människor fortfarande arbetslösa, om man förutom de öppet arbetslösa också räknar in personer som är i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, latent arbetssökande, personer i Kunskapslyftet och undersysselsatta. Den öppna arbetslösheten har visserligen minskat det senaste året, men vi noterar också att antalet personer i arbetsmarknadspolitiska program ökat. Det är inte rimligt att, som regeringen, lägga ner all kraft på att uppnå statistiska mål. Enligt vår uppfattning borde det ha funnits förutsättningar för fler att söka sig ut på den reguljära arbetsmarknaden under den högkonjunktur som varit. Nu ökar antalet varsel.

Det kan vara ett tecken på att företagen börja känna av avmattningen i ekonomin. Som nämnts tidigare bedömer KI också, att det finns risk att sysselsättningen planar ut eller till och med minskar. Vi är mycket oroade över denna utveckling.

Den svenska arbetsmarknaden är tudelad med stora regionala skillnader. I Stockholms län var det relativa obalanstalet lägst i riket med 3,1 % medan motsvarande andel var högst i Norrbottens län med 13,9 %.

Vi är förvånade över att det i vårpropositionen saknas åtgärder som kan bidra till att stärka tillväxten och som skulle kunna motivera regeringens optimism. Regeringen blundar för att Sverige har de mest konjunkturkänsliga statsfinanserna i världen. Samtidigt ser vi nu en snabb ökning av statens utgifter. Den höga arbetslösheten består liksom de långsiktigt strukturella problemen i svensk ekonomi.

Sysselsättningsmålet som innebär att 80 procent av befolkningen mellan 20 och 64 år skall vara reguljärt sysselsatta år 2004 kommer inte att nås med den av regeringen förda politiken. Det visar både KI:s rapport från mars månad i år och regeringens egen vårproposition. Som jämförelse kan noteras att den reguljära sysselsättningsgraden uppgick till 84,5 % 1987. År 2000, på toppen av en högkonjunktur, är bara 77,2 % av arbetskraften sysselsatt. Den stora skillnaden gentemot 1987 är att antalet förtidspensionerade stigit kraftigt, liksom de som är arbetslösa och de som studerar. Konjunkturinstitutets prognoser visar att just det stora antalet förtidspensionerade kommer att vara det stora hindret för att nå sysselsättningsmålet. Vårpropositionen innehåller dock inga förslag som på ett avgörande sätt skulle minska det stora antalet förtidspensionerade.

Konjunkturinstitutet skriver vidare i sin rapport att ”den öppna arbetslösheten vid ett slutet produktionsgap bedöms vara strax under fyra procent”. Detta indikerar att svensk ekonomi saknar den dynamik som är nödvändig för att arbetslösheten ska kunna pressas tillbaka i någon väsentlig utsträckning. Med tanke på att vi troligen är på väg nedåt från en flerårig högkonjunktur är regeringens ovilja att angripa de strukturella problemen i svensk ekonomi mycket oroande.

Om det skall vara möjligt att bryta den pågående utflyttningen från glesbygd till storstad, och från hela Sverige till utlandet, krävs ett bättre näringsklimat på alla håll i landet. Det måste bli lättare att anställa och driva företag. Politiken måste ge tillgång till riskkapital och erbjuda en väl fungerande infrastruktur i vid mening. Arbetsmarknadspolitiken måste anpassas till en modern arbetsmarknad och till förhållanden som varierar i olika delar av landet.

Nya arbetstillfällen måste skapas i framför allt privat sektor. Ett gynnsamt klimat för små och stora företag är av största vikt i kampen mot den höga arbetslöshet som fortfarande består. Strukturella förändringar av skatterna och ett sänkt skattetryck, färre och enklare regler för företagen, modernare arbetsrätt och reformer i socialförsäkringssystemen ser vi som nödvändiga komponenter i det tillväxtfrämjande arbetet. Vi återkommer till detta.

Arbetsmarknadspolitikens inriktning

En alltför stor del av den arbetsföra befolkningen är fortfarande utanför arbetskraften. Den demografiska utvecklingen måste mötas med en politik för tillväxt och ett ökat arbetskraftsutbud. Det måste bli en bättre balans mellan tillgång på utbildad arbetskraft och arbetsmarknadens behov. Arbetslösheten måste avvecklas som samhälleligt problem.

För att få en bättre fungerande arbetsmarknad med minskad arbetslöshet och ökad sysselsättning måste incitamenten för att arbeta stärkas. Enligt vår uppfattning skapar skattesystemet tillsammans med bidrags- och avgiftssystemen orimliga marginaleffekter för stora grupper. I framtiden måste skatterna utformas så att de ger möjlighet att påverka den egna livssituationen, stimulerar arbete, sparande och utbildning. *Minskad skattebörda och lägre marginaleffekter* bidrar till att fler får möjlighet att komma in på arbetsmarknaden och att det lönar sig att arbeta.

Ett gynnsamt klimat för *företagande* är av största vikt i kampen mot den höga arbetslösheten. Politiken måste också skapa sådana förutsättningar att fler företag kan växa. Skatterna på företagande och arbete måste sänkas. Modernare och bättre anpassade regelverk krävs för att underlätta startande och drivande av företag. Tjänstesektorn för hushållstjänster kan genom nya regler bidra med nytt företagande.

Det måste bli lättare att kombinera ett *aktivt yrkesliv med föräldraansvar*. Det skall vara lätt att arbeta och samtidigt ha barn och det skall vara möjligt att arbeta mer under de delar av livet då det passar bäst. Vi föreslår reducerad skatt på hushållsnära tjänster. Härigenom kan en ny arbetsmarknad öppnas med möjligheter till nya arbeten. Överkomliga priser på sådana tjänster skulle medföra att det blir lättare för kvinnor och män att hinna med både arbete och ansvar för hemmet. Den svarta arbetsmarknaden skulle därmed minska.

Lönebildningen behöver förändras så att den blir förenlig med en god samhällsekonomisk utveckling.

Det är hög tid att undanröja *arbetsrättsliga regleringar* som skapar problem både för nytillträdande på arbetsmarknaden men också för bl.a. småföretagen. Arbetsrätten måste förändras så att den motsvarar de krav som förhållandena på dagens arbetsmarknad ställer. Framför allt måste reglerna bli mer flexibla så att det blir lättare att på lokal nivå träffa avtal som är bättre anpassade till det enskilda företags eller den anställdes förutsättningar och behov. Bland annat måste det bli lättare både att visstidsanställa och anlita personal från bemanningsföretag.

I avvaktan på en mer genomgripande översyn av arbetsrätten bör ett flertal mindre förändringar kunna göras. Som exempel kan nämnas konfliktreglerna som bör ses över och fackets tolkningsföreträdare i olika lagar som bör ersättas av medel för konfliktlösning som regleras i kollektivavtal. Vidare bör det i lagstiftningen vad gäller rätten till stridsåtgärder införas ett proportionalitetskrav.

Med en reform av arbetsrätten i enlighet med våra rekommendationer skulle Sverige få en mer flexibel arbetsmarknad som skulle ge bättre förutsättningar för tillväxt. Härigenom skulle fler människor kunna få möjlighet till arbete och en god lönebildning underlättas.

Arbetsmarknadslagstiftningen måste medge flexibilitet för anställda och för arbetsgivare. Det kan exempelvis gälla frågor om arbetstidens längd och arbetets förläggning. Antalet arbetsmarknadspolitiska program måste bli mindre och regelverket kring dessa förenklas och göras tydligare. I stället för volyminriktade program som syftar till att pressa ner den öppna arbetslösheten är det angeläget att insatser riktas mot bristyrkesutbildning och meningsfulla yrkesinriktade utbildningar.

Arbetsmarknadsverkets verksamhet måste bli mycket effektivare. Privata arbetsförmedlingar och bemanningsföretag underlättar för människor att finna ett passande arbete. Det har visat sig att bemanningsföretag har varit framgångsrika i strävandena att få också grupper som bedömts som svårplacerade i arbete.

Arbetslöshetsförsäkringen skall vara en omställningsförsäkring. Den skall vara allmän och obligatorisk. Den skall vara utformad så att den ger incitament till arbete samtidigt som den ger en rimlig ekonomisk trygghet i oförutsedda situationer.

Det är av avgörande betydelse att *utbildning* på alla nivåer från grundskola till högskola präglas av hög kvalitet för att den kompetens som är ett viktigt fundament för hög framtida tillväxt skall kunna vidmakthållas och utvecklas. Det måste också löna sig med utbildning.

Genom ett system med *personliga utbildningskonton* kan bättre ekonomiska förutsättningar skapas för alla vuxna att påbörja fort- och vidareutbildning. Det kan ske genom att den enskilde medges skatteavdrag för de medel som avsätts på samma sätt som nu sker för avsättning till pensionsförsäkringar. Även arbetsgivaren kan ges rätt att avsätta lika mycket som den enskilde.

Ett *lärlingssystem* bör ingå som en naturlig del i såväl gymnasieutbildningen som arbetsmarknadsutbildningen. Genom att yrkesinriktad utbildning integreras mer målmedvetet i företagen förbättras effektiviteten. Lärlingsutbildningen bör expandera och ersättningarna fastställas till en nivå som gör lärlingsprogrammen attraktiva också för företagen.

Såväl den ekonomiska politiken som arbetsmarknadspolitiken måste utgå från att både kvinnor och män skall ha goda möjligheter att forma sina egna liv fria från könsroller och fördomar. En rad reformer är nödvändiga om vi skall kunna nå närmare målet om ett *jämställt samhälle*, där individens önskemål, inte könstillhörigheten, är styrande. Bland annat behöver arbetsmarknadslagstiftningen och utformningen av offentlig verksamhet reformeras.

Den könsuppdelade arbetsmarknaden, de låga lönerna samt det bristande inflytandet i kvinnodominerade sektorer måste motverkas och snarast undanröjas. En viktig del i insatserna för att öka tillväxten är att med kraft underlätta kvinnligt företagande. Såväl kvinnors som mäns förmåga måste bättre

tas till vara, bl.a. genom att den offentliga tjänstesektorn öppnas för nya arbetsformer, regelförenklningar genomförs och skattetrycket på arbete sänks.

Vi menar att en öppnare arbetsmarknad för kvinnor måste eftersträvas. En mångfald av arbetsgivare och konkurrens om personalen är det bästa sättet att åstadkomma bättre löner för de många kvinnor i yrken med lång utbildning som i dag är underbetalda. De offentliga monopolen måste brytas så att kvinnor i lika hög grad som män kan finna alternativa arbetsgivare.

Arbetsliv

Antalet sjukskrivningar och antalet anmälda arbetsskador har ökat kraftigt under slutet av 1990-talet. Som majoriteten i utskottet också har påtalat är det främst de långtidssjuka som ökat i antal. Arbetssjukdomar orsakade av organisatoriska och sociala faktorer har ökat mest av samtliga sjukdomar. Flertalet är relaterade till stress och hög arbetsbelastning.

Vi ser med stor oro på denna utveckling. Det förebyggande arbetet mot *ohälsa* måste bli mer inriktat på den enskilde individen. Villkoren i arbetslivet måste göras mer flexibla så att människor får större inflytande över arbetstider, den egna kompetensen och den egna arbetsmiljön. Företagen bör ges bättre incitament att arbeta för en förbättrad arbetsmiljö på de arbetsplatser och i de yrkesgrupper där ohälsa är vanligt förekommande. Det är dock inte bara villkoren i arbetslivet som har betydelse för människors hälsa utan också människors hela livssituation. Vi återkommer därför även i detta sammanhang till vårt tidigare nämnda förslag om hushållsnära tjänster som skulle kunna underlätta för familjer att klara av förutsättningarna i arbetslivet.

Ansträngningar bör också göras för att få *förtidspensionerade* att återgå till arbetslivet.

Slutsats

Det anförda innebär att utskottet avvisar propositionen yrkande 1. Vi förordar istället att finansutskottet tillstyrker motionerna Fi17 yrkandena 1, 7, 10 och 15, alla delvis, Fi18 yrkandena 1 och 2, båda delvis, Fi19 yrkandena 1,7, 9, 10, alla delvis samt Fi20 yrkandena 1, 8, 9, 11, 13, 19, och 21, alla delvis .

2. Arbetsmarknadsverket m.m. (Centerpartiet och Folkpartiet)

av Margareta Andersson (c) och Elver Jonsson (fp)

Ställningstagande

Vi har tillsammans med Moderaterna och Folkpartiet i avvikande mening 1 utvecklat vår syn på allmänna inriktningen av politiken. Vi vill dessutom anförda följande.

Den viktigaste uppgiften för arbetsförmedlingen är den s.k. matchningen, d.v.s. att förmedla arbeten till arbetssökande och arbetskraft till arbetsgivarna på ett snabbt och rationellt sätt. Något är fel när det förekommer brist på arbetskraft vid sidan om en hög arbetslöshet. Enligt vår uppfattning är AMV i sin nuvarande form ineffektivt. Kritik har riktats mot verket såväl från företagare som arbetssökande.

Verksamheten inom arbetsmarknadspolitiken bör delegeras så att den kan utformas på ett mer flexibelt sätt och anpassas till regionala och lokala behov och förutsättningar.

Vi menar att det är nödvändigt att en reformering av AMV nu inleds. Därigenom kan resurserna till AMV minska. Till skillnad från majoritet avvisar vi därför regeringens förslag om att AMV permanent skall ges extra resurser för personalförstärkningar.

Sedan mitten av 1990-talet har antalet företag som hyr ut personal ökat kraftigt. Företagen är koncentrerade till storstäderna men de senaste två åren har branschen expanderat snabbare i övriga delar av landet. Vi anser att dessa privata alternativ bör utnyttjas i regioner där det är möjligt. Det skulle kunna avlasta den statliga arbetsförmedlingen samtidigt som ökad konkurrens kan medföra kvalitetsförbättringar och en högre effektivitet. Privata förmedlingar bör kunna konkurrera med offentliga förmedlingar på likartade villkor.

Vi menar därmed att motionerna Fi19 yrkande yrkande 4 delvis och Fi20 yrkandena 1 och 19 båda delvis bör tillstyrkas i tillämpliga delar

3. Preliminära ramar för utgiftsområdena 13 och 14 åren 2002–2004 (Moderaterna)

av Mikael Odenberg, Patrik Norinder, Christel Anderberg och Henrik Westman (alla m).

Ställningstagande

Vi har i den avvikande meningen nr 1 gemensamt med Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet lämnat en övergripande beskrivning av hur vi anser att den allmänna inriktningen av politiken bör utformas. När det gäller regeringens förslag till preliminär fördelning av utgifterna på utgiftsområden vill vi anföra följande.

Utgiftsområde 13

Enligt vår uppfattning måste arbetsmarknadspolitiken koncentreras och effektiviseras. De åtgärder som genomförs skall leda till konkreta resultat, dvs. att fler individer erhåller ett ordinarie arbete. Målet skall vara att alla individer som vill ha ett arbete också skall ges reella möjligheter att få det.

Som tidigare framhållits måste arbetslöshetsersättningen reformeras. Arbetslöshetsförsäkringen skall vara allmän och obligatorisk. Den skall administreras av staten och inte av de fackliga organisationerna. Försäkringen skall utformas så att den ger tydliga signaler till den enskilde att söka och acceptera erbjudande om nytt arbete. Den enskildes ansvar för finansieringen skall öka. Ersättningen skall begränsas i tiden och ersättningsnivån bestämmas till 75 % av den tidigare inkomsten. Vi återkommer i samband med behandlingen av budgetpropositionen hösten 2001 med ett samlat förslag om utformningen av arbetslöshetsförsäkringen. I detta förslag kommer vi att ta ställning till eventuella förändringar av ersättningsnivåerna. Vi motsätter oss därför nu de av regeringen aviserade höjningarna av ersättningsnivåerna.

Utgiftsområde 14

Vi anser att kostnaderna för administrationen av den statliga arbetsmarknadspolitiken m.m. skall minskas. Alla ombudsmän mot diskriminering bör samlas i en myndighet under detta utgiftsområde. Medlingsinstitutets uppgifter bör begränsas.

Med hänsyn till det anförda anser vi sammanfattningsvis att den i motion Fi17 yrkande 5 delvis (m) föreslagna preliminära fördelningen på utgiftsområden bör godkännas som riktlinje för regeringens budgetarbete. Detta innebär att propositionen i motsvarande delar (prop. yrk. 4 delvis) samt motionerna Fi18 yrkande 7 delvis (kd), Fi19 yrkande 4 delvis (c) och Fi20 yrkande 4 delvis (fp) bör avslås. Vårt förslag till riksdagsbeslut framgår av nedanstående tabeller.

UTGIFTSOMRÅDE 13

Miljoner kronor

	2002	2003	2004
Utskottet	54 002	42 666	33 008
Differens prop.	- 5 197	- 17 293	- 26 585

UTGIFTSOMRÅDE 14

Miljoner kronor

	2002	2003	2004
Utskottet	8 310	8 195	8 110
Differens prop.	- 146	- 230	- 335

4. Preliminära ramar för utgiftsområdena 13 och 14 åren 2002–2004 (Kristdemokraterna)

av Stefan Attefall och Maria Larsson (båda kd).

Ställningstagande

Vi har i den avvikande meningen nr 1 gemensamt med Moderaterna, Centerpartiet och Folkpartiet lämnat en övergripande beskrivning av hur vi anser att den allmänna inriktningen av politiken bör utformas. När det gäller regeringens förslag till preliminär fördelning av utgifterna på utgiftsområden vill vi anföra följande.

Utgiftsområde 13

Vi anser att en viktig strukturreform för bl.a. bättre lönebildning är ökad självfinansieringsgrad i en allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Genom en högre självfinansiering synliggörs arbetslöshetens kostnader. En sådan förändring innebär också en kraftig minskning av utgifterna på utgiftsområdet. Den enskilde kompenseras genom sänkt inkomstskatt. Det är också nödvändigt att förändra det nuvarande regelverket för att undanröja sådant som hindrar människor från att ta de arbeten som finns och erbjuds. Den arbetslöse förlorar i vissa situationer ekonomiskt, eller vinner mycket lite, på att ta ett arbete jämfört med att uppbära arbetslöshetsersättning i kombination med övriga bidrag.

Genom våra förslag om ökade resurser till fler tjänster inom vård, omsorg och skola, samt tillsammans med partiets förslag om företags- och tillväxtfrämjande åtgärder kommer arbetslösheten att minskas.

Som framhållits i den gemensamma avvikande meningen måste det nuvarande regelsystemet för de arbetsmarknadspolitiska programmen förenklas och antalet insatser minskas. Även flyttningsbidraget bör avskaffas.

Utgiftsområde 14

Enligt vår uppfattning är det möjligt att genomföra besparingar vad gäller Arbetsmiljöverket, Arbetslivsinstitutet och Medlingsinstitutet.

Med hänsyn till det anförda anser vi sammanfattningsvis att den i motion Fi18 yrkande 7 delvis (kd) föreslagna preliminära fördelningen på utgiftsområden bör godkännas som riktlinje för regeringens budgetarbete. Detta innebär att propositionen i motsvarande delar (prop. yrk. 4 delvis) samt motionerna Fi17 yrkande 5 delvis (m), Fi19 yrkande 4 delvis (c) och Fi20 yrkande 4

delvis (fp) bör avslås. Vårt förslag till riksdagsbeslut framgår av nedanstående tabeller

UTGIFTSOMRÅDE 13

Miljoner kronor

	2002	2003	2004
Utskottet	50 389	49 229	49 063
Differens prop.	- 8 810	- 10 730	- 10 530

UTGIFTSOMRÅDE 14

Miljoner kronor

	2002	2003	2004
Utskottet	8 320	8 279	8 299
Differens prop.	- 136	- 146	- 146

5. Preliminära ramar för utgiftsområdena 13 och 14 åren 2002–2004 (Centerpartiet)

av Margareta Andersson (c).

Ställningstagande

Vi har i den avvikande meningen nr 1 gemensamt med Moderaterna, Kristdemokraterna och Folkpartiet lämnat en övergripande beskrivning av hur vi anser att den allmänna inriktningen av politiken bör utformas. När det gäller regeringens förslag till preliminär fördelning av utgifterna på utgiftsområden vill vi anföra följande.

Utgiftsområde 13

Vi anser att den nuvarande utformningen av utgiftsområdena 13 och 14 bör ändras. Även vissa delar av utgiftsområde 15 bör ändras. Enligt vår uppfattning bör de kostnader som är kopplade till försörjningsstödet samlas under utgiftsområde 13 medan de övriga kostnaderna som inte hänför sig dit skall samlas under utgiftsområde 14. En sådan förändring ger enligt vår mening en klarare och överskådligare bild över arbetslöshetens kostnader samtidigt som ökade samordningsvinster kan göras och en större rättvisa uppnås.

Med hänsyn till att arbetslöshetsförsäkringen är en omställningsförsäkring anser vi att det är viktigt att åtgärder sätts in redan från första dagen. Det första och grundläggande bör vara att se till att den arbetslöse erhåller en gymnasiekompetens. Därefter kan andra åtgärder sättas in och då i första hand högkvalitativa yrkesutbildningar som ökar den enskildes möjligheter att få arbete. Arbetslöshetsförsäkringens karaktär av omställningsförsäkring bör göras tydligare genom en successiv neddragning av ersättningsnivåerna.

Ersättningen bör vara 80 % av den tidigare inkomsten under de första 200 dagarna för att sedan minska. Den maximala ersättningsperioden bör vara 600 dagar. Därefter bör en lägre ersättning utges. Ersättning skall vara permanent och den bör till skillnad från socialbidrag inte reduceras på grund av den arbetslöses besparingar eller fastighetsinnehav.

Vi anser att grundbeloppet i arbetslöshetsförsäkringen bör höjas. Däremot motsätter vi oss att den högsta ersättningsnivån höjs. Enligt vår uppfattning kan dessa resurser i stället användas för att öka den enskildes möjligheter att ta ett arbete.

Utgiftsområde 14

Som framgår ovan föreslår vi att utgiftsområde 14 förutom kostnader som berör arbetsliv även skall omfatta kostnader för köp av arbetsmarknadsutbildning m.m., administration och förvaltning. Genom den föreslagna förändringen blir det tydligare vilka administrativa kostnader arbetslösheten medför. Vi motsätter oss ett genomförande av de aviserade personalförstärkningarna inom AMV.

Med hänsyn till det anförda anser vi sammanfattningsvis att den i motion Fi19 yrkande 4 delvis (c) föreslagna preliminära fördelningen på utgiftsområden bör godkännas som riktlinje för regeringens budgetarbete. Detta innebär att propositionen i motsvarande delar (prop. yrk. 4 delvis) samt motionerna Fi17 yrkande 5 delvis (m), Fi18 yrkande 7 delvis (kd), och Fi20 yrkande 4 delvis (fp) bör avslås. Vårt förslag till riksdagsbeslut framgår av nedanstående tabeller

UTGIFTSOMRÅDE 13

Miljoner kronor

	2002	2003	2004
Utskottet	29 510	26 575	26 075
Differens prop.	- 29 689	- 33 384	- 33 518

UTGIFTSOMRÅDE 14

Miljoner kronor

	2002	2003	2004
Utskottet	29 880	30 622	30 600
Differens prop.	+ 21 424	+ 22 197	+ 22 155

6. Preliminära ramar för utgiftsområdena 13 och 14 åren 2002–2004 (Folkpartiet)

av Elver Jonsson (fp).

Ställningstagande

Vi har i den avvikande meningen nr 1 gemensamt med Moderaterna, Kristdemokraterna och Centerpartiet lämnat en övergripande beskrivning av hur vi anser att den allmänna inriktningen av politiken bör utformas. När det gäller regeringens förslag till preliminär fördelning av utgifterna på utgiftsområden vill vi anföra följande.

Utgiftsområde 13

Som framgår av den gemensamma avvikande meningen är nödvändigt att reformera arbetsmarknadspolitiken. Vi anser bl.a. att AMS i sin nuvarande form bör läggas ned och att man i stället bör kunna använda sig av andra aktörer, exempelvis bemanningsföretag. Genom en sådan förändring kan utgifterna minskas samtidigt som effektiviteten ökar. I den nu rådande högkonjunkturen bör det enligt vår uppfattning vara möjligt att minska omfattningen av de arbetsmarknadspolitiska programmen. Arbetslöshetsförsäkringen måste reformeras genom att egenavgiften blir högre. Därigenom minskar de offentliga utgifterna. Den enskilde skall kompenseras för den högre avgiften genom sänkt skatt.

Utgiftsområde 14

Vi anser att anslagen till olika organisationer bör minskas.

Med hänsyn till det anförda anser vi sammanfattningsvis att den i motion Fi20 yrkande 4 delvis (fp) föreslagna preliminära fördelningen på utgiftsområden bör godkännas som riktlinje för regeringens budgetarbete. Detta innebär att propositionen i motsvarande delar (prop. yrk. 4 delvis) samt motionerna Fi17 yrkande 5 delvis (m), Fi18 yrkande 7 delvis (kd) och Fi19 yrkande 4 delvis bör avslås. Vårt förslag till riksdagsbeslut framgår av nedanstående tabeller

UTGIFTSOMRÅDE 13

Miljoner kronor

	2002	2003	2004
Utskottet	44 764	44 954	45 138
Differens prop.	- 14 435	- 15 005	- 14 455

UTGIFTSOMRÅDE 14

Miljoner kronor

	2002	2003	2004
Utskottet	8 431	8 400	8 420
Differens prop.	- 25	- 25	- 25

Innehållsförteckning

Arbetsmarknadsutskottets yttrande	1
1 Inledning	2
2 Allmänna frågor	2
Propositionen.....	2
Motioner.....	5
Utskottets ställningstagande	11
3 Utgiftstak för staten och preliminär fördelning på utgiftsområden under åren 2002–2004.....	21
3.1 Förutsättningar	21
3.2 Utgiftsområde 13 Arbetsmarknad	22
Propositionen.....	23
Motioner.....	24
Utskottets ställningstagande	25
3.3 Utgiftsområde 14 Arbetsliv	26
Propositionen.....	27
Motioner.....	27
Utskottets ställningstagande	28
4 Årsredovisningen för staten 2000.....	28
Motion.....	28
Utskottets ställningstagande	28
Avvikande meningar	31
1. Allmänna frågor (Moderaterna, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet)	31
2. Arbetsmarknadsverket m.m. (Centerpartiet och Folkpartiet)	35
3. Preliminära ramar för utgiftsområdena 13 och 14 åren 2002– 2004 (Moderaterna).....	36
4. Preliminära ramar för utgiftsområdena 13 och 14 åren 2002– 2004 (Kristdemokraterna)	38
5. Preliminära ramar för utgiftsområdena 13 och 14 åren 2002– 2004 (Centerpartiet)	39
6. Preliminära ramar för utgiftsområdena 13 och 14 åren 2002– 2004 (Folkpartiet).....	41